

Izabela Grabowska, Stan wiedzy w Polsce w zakresie współczesnych migracji zagranicznych, ze szczególnym uwzględnieniem badań migracji poakcesyjnych

Anacka M. 2010. Poakcesyjne migracje Polaków - ciągłość czy zmiana?, w: Studia Migracyjne - Przegląd Polonijny, nr 4, s. 37-54.

Anacka M., Napierała J. 2011. Adaptive Cluster Sampling in migration research. Referat wygłoszony na konferencji naukowej "Mobilność i migracje w dobie transformacji - wyzwania metodologiczne", Jachranka, 23-24.03.2011.

Anacka M., Okólski M. 2010. Direct demographic consequences of post-accession migration for Poland, w: R. Black, G. Engbersen, M. Okólski, C. Panțiru (red.), A Continent Moving West? EU Enlargement and Labour Migration from Central and Eastern Europe. Amsterdam: Amsterdam University Press, s. 141-163. <https://doi.org/10.1515/9789048510979-007>

Anacka M., Matejko E., Nestorowicz J. 2013. Ready to move. Liquid return to Poland, w: B. Glorius, I. Grabowska-Lusińska, A. Kuvik (red.), Mobility in Transition. Migration Patterns after EU Enlargement. Amsterdam: Amsterdam University Press, s. 277-307. <https://doi.org/10.1515/9789048515493-014>

Andrejuk K. 2011. Polish students at London universities and their attitudes towards the Polish diaspora in the UK, w: Studia Migracyjne - Przegląd Polonijny, nr 1, s. 291-308.

Andrejuk K. 2013. Europeizacja w diasporze. Studenci polscy na uczelniach w Londynie po 2004 roku. Warszawa: Wydawnictwo Instytutu Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk.

Baumann G., Sunier T. 1995. Post-migration Ethnicity. De-essentializing, Cohesion, Commitments and Comparisons. Amsterdam: Het Spinhuis.

Bourdieu P., Wacquant L. 2000. The organic ethnologist of Algerian migration, w: Ethnography, vol. 1/2, s. 173-183. <https://doi.org/10.1177/14661380022230723>

Brzozowski J. 2010. Marnotrawstwo mózgow wśród wykwalifikowanych emigrantów a inwestycje w kapitał ludzki, w: Ekonomista, nr 6, s. 841-858.

Brzozowski J., Szarucki M. 2010. Ekonomiczne skutki transferowania zarobków przez emigrantów, w: Gospodarka Narodowa, nr 5, 63-78. <https://doi.org/10.33119/GN/101164>

Budnik K.B. 2007. Migration Flows and Labour Market in Poland. National Bank of Poland Working Paper, nr 44. Warszawa: National Bank of Poland. <https://doi.org/10.2139/ssrn.1118768>

Castles S., Haas de H., Miller M.J. 2013. The Age of Migration. International Population Movements in the Modern World, (wyd. 5). New York: The Guilford Press.

Dayton-Johnson J., Katselli L.T., Maniatis G., Münz R., Papademetriou D. 2007. Gaining from Migration. Towards a New Mobility System. Paris: OECD. <https://doi.org/10.1787/9789264037410-en>

Duszczek M. 2012. Polska polityka imigracyjna a rynek pracy. Warszawa: Aspra-JR.

Dybowska J. 2014. Depopulacja na obszarach wiejskich województwa opolskiego w latach 2002-2011, w: Journal of Agribusiness and Rural Development, nr 2(32), s. 59-68.

Eade J., Drinkwater S., Garapich M.P. 2006. Polscy migranci w Londynie - klasa społeczna i etniczność. Surrey: University of Surrey-CRONEM.

- Engbersen G., Leerkes A., Grabowska-Lusinska I., Snel E., Burgers J. 2013. A typology of labour migration. On the differential attachments of migrants from Central and Eastern Europe, w: *Journal of Ethnic and Migration Studies*, vol. 39/6, s. 959-981.
<https://doi.org/10.1080/1369183X.2013.765663>
- Faist T. 2000. *The Volume and Dynamics of International Migration and Transnational Social Spaces*. Oxford: Clarendon Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198293910.001.0001>
- Faist T. 2004. Towards a political sociology of transnationalisation. The state of the art in migration research, w: *European Journal of Sociology*, vol. 45/3, s. 331-366.
<https://doi.org/10.1017/S0003975604001481>
- Fihel A. (red.) 2011. *Recent Trends in International Migration in Poland. The 2011 SOPEMI report*. CMR Working Paper, nr 52/(110). Warszawa: Ośrodek Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego.
- Fihel A., Anacka M. 2012. Return migration to Poland in the post-accession Period, w: B. Gałgóczi, J. Leschke, A. Watt (red.), *EU Labour Migration in Troubled Times. Skills Mismatch, Return and Policy Responses*. Aldershot: Ashgate, s. 143-169.
- Fihel A., Grabowska-Lusińska I. 2010. Płynność powrotów do Polski, w: *Studia Migracyjne - Przegląd Polonijny*, nr 4, s. 107-130.
- Fihel A., Grabowska-Lusinska I. 2014. Labour market behaviours of back-andforth migrants from Poland, w: *International Migration*, vol. 52/1, s. 22-35. <https://doi.org/10.1111/imig.12128>
- Fonner N. 2005. *In a New Land. A Comparative View of Immigration*. New York: New York University Press.
- Glick-Schiller N., Caglar A., Gulbrandsen T. 2006. Beyond the ethnic lenses: locality, globality and born-again incorporation, w: *American Ethnologist*, vol. 33/4, s. 612-633.
<https://doi.org/10.1525/ae.2006.33.4.612>
- Grabowska I., Garapich M. w recenzji. Mechanism of social remittances in an enlarged European Union
- Grabowska-Lusińska I. 2012. *Migrantów ścieżki zawodowe bez granic*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Grabowska-Lusińska I. (red.) 2010. *Poakcesyjne powroty Polaków*. CMR Working Paper, nr 43/(101). Warszawa: Ośrodek Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego.
- Grabowska-Lusińska I., Jaźwińska E. 2012. Mobilność przestrzenna, społeczna i kariery zawodowe migrantów: cele, problemy i podejścia badawcze, w: *Studia Migracyjne - Przegląd Polonijny*, nr 2, s. 71-103.
- Grabowska-Lusińska I., Jaźwińska E. 2013a. Znaczenie migracji w życiu zawodowym kobiet i mężczyzn, w: *Kultura i Społeczeństwo*, vol. 57/3, s. 85-108. <https://doi.org/10.2478/kultura-2013-0024>
- Grabowska-Lusińska I., Jaźwińska E. 2013b. Migracja - epizod czy etap w życiu zawodowym?, w: *Studia Migracyjne - Przegląd Polonijny*, nr 4, s. 73-94.
- Grabowska-Lusińska I., Jaźwińska E., Radziwinowicz A., Garapich M. 2013. Dyfuzja kulturowa poprzez migracyjne przekazy społeczne pomiędzy Polską i Wielką Brytanią - wstępne ustalenia z badań.

Referat wygłoszony podczas Seminarium Dorocznego Ośrodka Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego, Bobrowa Dolina, 20.09.2013.

Grabowska-Lusińska I., Okólski M. 2009. Emigracja ostatnia? Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.

Grzymała-Moszczyńska H., Trąbka A. (red.) 2014. Children on the move. Different facets of migrations in childhood - special issue, w: Studia Migracyjne - Przegląd Polonijny, nr 3(153).

Lesińska M. 2013. Inkluzja polityczna imigrantów we współczesnej Europie. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.

Hołda M., Saczuk K., Strzelecki P., Wyszyński R. 2011. Settler and Guests-Determinants of the Plans of Return Migration from UK and Ireland to Poland 2007-2009. National Bank of Poland Working Paper, nr 84. Warszawa: National Bank of Poland. <https://doi.org/10.2139/ssrn.1881605>

Iglicka K. 2008. Kontrasty migracyjne Polski. Wymiar transatlantycki. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.

Iglicka K. 2010. Powroty Polaków po 2004. W pętli pułapki migracyjnej. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.

Iglicka K., Gmaj K. (red.) 2007. Integration Policies in the EU and US. Warszawa: Centrum Stosunków Międzynarodowych.

Jończy R. 2006. Wpływ migracji zagranicznych na dysharmonię województwa opolskiego (ze szczególnym uwzględnieniem rynku pracy). Opole: Wydawnictwo Instytut Śląski.

Jończy R. 2008. Zewnętrzne migracje ludności wiejskiej Opolszczyzny po wejściu Polski do Unii Europejskiej. Konsekwencje sytuacji społeczno-demograficznej i regionalnego rynku pracy. Opole-Wrocław: Wydawnictwo Instytut Śląski.

Jończy R. 2010. Migracje zagraniczne z obszarów wiejskich województwa opolskiego po akcesji Polski do Unii Europejskiej. Opole-Wrocław: Wydawnictwo Instytut Śląski.

Kaczmarczyk P. 2008. Współczesne migracje zagraniczne Polaków. Aspekty lokalne i regionalne. Warszawa: Ośrodek Badań nad Migracjami, Wydział Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Warszawskiego.

Kaczmarczyk P. 2010. Brains on the move? Recent migration of the highly skilled from Poland and its consequences., w: R. Black, G. Engbersen, M. Okólski, C. Panžiru (red.), A Continent Moving West? EU Enlargement and Labour Migration from Central and Eastern Europe. Amsterdam: Amsterdam University Press, s. 165-186. <https://doi.org/10.1515/9789048510979-008>

Kaczmarczyk P. 2013. Matching the skills of return migrants to labour market needs in Poland, w: Coping with Emigration in Baltic and East European Countries. Paris: OECD, s. 111-126. <https://doi.org/10.1787/9789264204928-8-en>

Kaczmarczyk P. (red.) 2011. Mobilność i migracje w dobie transformacji, wyzwania metodologiczne. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.

Kaczmarczyk P. (red.) 2014. Recent Trends in International Migration in Poland. The 2012 SOPEMI Report. CMR Working Paper, nr 71/(129). Warszawa: Ośrodek Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego.

- Kaczmarczyk P., Lesińska M. 2012. Krajobrazy migracyjne Polski. Warszawa: Ośrodek Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego.
- Kaczmarczyk P., Okólski M. 2008. Demographic and economic impacts of migration on Poland, w: Oxford Review of Economic Policy, vol. 24/3, s. 600-625. <https://doi.org/10.1093/oxrep/grn029>
- Kaczmarczyk P., Tyrowicz J. 2008, Migracje osób z wysokimi kwalifikacjami. Źródło: <http://www.west-info.eu/files/Biuletyn1.pdf> (dostęp 20.08.2014).
- Kontos M., Liapi M., Slany K. (red.) 2010. Women in New Migrations: Current Debates in European Societies. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Kicinger A., Weinar A. (red.) 2007. State of the Art of the Migration Research in Poland. CMR Working Paper, nr 26/(84). Warszawa: Ośrodek Badań nad Migracjami, Wydział Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Warszawskiego.
- Kindler M., Napierała J. (red.) 2010. Migracje kobiet: przypadek Polski. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Kordasiewicz A. 2008. Służąca, pracownik, domownik: Polki jako pomoce domowe w Neapolu w kontekście retradycjonalizacji instytucji, w: Kultura i Społeczeństwo, vol. 52/2, s. 79-109.
- Krajewski-Siuda K. 2008. Prognoza skali migracji lekarzy z Polski. Bytom: Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach, Wydział Zdrowia Publicznego w Bytomiu, Zakład Polityki Zdrowotnej.
- Krzyżowski Ł. 2009. Między gminą Radgoszcz a resztą Europy. Ku antropologii transmigracji. Kraków: Zakład Wydawniczy Nomos.
- Krzyżowski Ł. 2011. In the trap of intergenerational solidarity: family care in Poland's ageing society, w: Polish Sociological Review, nr 2, s. 55-78.
- Krzyżowski Ł. 2013. Polscy migranci i ich starzejący się rodzice. Transnarodowy system opieki międzygeneracyjnej. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Krzyżowski Ł., Urbańska S. 2010. Mozaiki przestrzeni transnarodowych. Teorie-Metody-Zjawiska. Kraków: Zakład Wydawniczy Nomos.
- Kurczewski J., Fuszara M. 2012. Modernizacja czy kryzys? Przemiany rodzin czasowych migrantów, w: Societas/Communitas, vol. 1/13, s. 79-108.
- Levitt P. 2001. Transnational migration: taking stock and future directions, w: Global Networks, vol. 1/3, s. 195-216. <https://doi.org/10.1111/1471-0374.00013>
- Makulec A. 2013. Konsekwencje migracji wysoko wykwalifikowanego kapitału ludzkiego dla krajów wysyłających i migrantów na przykładzie personelu medycznego. CMR Working Paper, nr 61/(119). Warszawa: Ośrodek Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego.
- Milewski M., Ruszczak-Żbikowska J. 2008. Motywacje do wyjazdu, praca, więzi społeczne i plany na przyszłość polskich migrantów przebywających w Wielkiej Brytanii i Irlandii. CMR Working Paper, nr 35/(93). Warszawa: Ośrodek Badań nad Migracjami, Wydział Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Warszawskiego.
- Morokvasic M. 2004. Settled in mobility: engendering post-wall migration in Europe, w: Feminist Review, nr 77, s. 7-25. <https://doi.org/10.1057/palgrave.fr.9400154>

- Napierała J., Górny A. 2011. Badania migrantów jako przedstawicieli populacji "ukrytych" - dobór próby sterowany przez respondentów (Respondent Driven Sampling), w: P. Kaczmarczyk (red.), Mobilność i migracje w dobie transformacji, wyzwania metodologiczne. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar, s. 155-194.
- Niedźwiedzki D. 2010. Migracje i tożsamość. Od teorii do analizy przypadku. Kraków: Zakład Wydawniczy Nomos.
- Nolka A., Nowosielski M. 2009. Poles living in Ireland and their quality of life, w: Journal of Identity and Migration Studies, vol. 3/1, s. 28-46.
- Nowosielski M. 2011. Profil działalności polskich organizacji w Niemczech, w: Studia Migracyjne - Przegląd Polonijny, nr 3, s. 27-48.
- Okólski M. 2009. The State of Research on International Migration in Poland. Referat wygłoszony na konferencji "Critical Reflections on Migration Research: Views from the South and the East", Uniwersytet MiReKoc, Istambuł, 7-9 października.
- Okólski M. 2012a. Modernising impacts of emigration, w: Studia Socjologiczne, vol. 3/206, s. 49-79.
- Okólski M. 2012b. Makroskopowe i regionalne konsekwencje migracji z Polski, w: R. Rauziński, T. Sołdra-Gwiżdż, Społeczeństwo Śląska Opolskiego 1945-2011-2035 - aspekty społeczne, demograficzne i rynku pracy. Warszawa-Opole: PIN - Instytut Śląski, Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego, s. 15-26.
- Penninx R. 2012. Research on Migration and Integration in Europe: Achievements and Lesson. Wykład pożegnalny wygłoszony z okazji przejścia na emeryturę i zakończenia pracy na Uniwersytecie Amsterdamskim, Amsterdam, 29 sierpnia.
- Penninx R., Spencer D., Van Hear N. 2008. Migration and Integration in Europe: The State of Research, ESRC Centre on Migration, Policy and Society (COMPAS). Oxford: University of Oxford.
- Piekut A. 2014. Migration and modernisation - an alternative. Polemic essay with Marek Okólski's article "Modernising Impacts of Emigration", w: Studia Socjologiczne, vol. 1/212, s. 157-169.
- Saczuk K., Strzelecki P. 2014a. Work or social transfers - the sources of income and characteristics of immigrants from Poland to four EU countries based on survey information. Referat na konferencji "A Decade of Mobility. Poles in Contemporary Migration Spaces", Warszawa, 15 kwietnia.
- Saczuk K., Strzelecki P. 2014b. Economic factors and net migration assumptions for EU countries - how to incorporate lessons from the recent economic crisis. Referat na konferencji "A Decade of Mobility. Poles in Contemporary Migration Spaces", Warszawa, 15.04.2014.
- Sayad A. 1999. La Double absence: des illusions de l'émigré aux souffrances l'émigré. Paris: Éditions du Seuil.
- Sayad A. 2000. El ghorba: original sin and collective lie, w: Ethnography, nr 1(2), s. 147-71.
<https://doi.org/10.1177/14661380022230714>
- Salamońska J. 2012, Migracje i czas - młodzi Polacy w Irlandii w świetle Jakościowego Badania Panelowego, w: Studia Migracyjne - Przegląd Polonijny, nr 3, s. 111-132.
- Slany K. (red.) 2005. International Migration. A Multidimensional Analysis. Kraków: Wydawnictwo Akademii Górniczo-Hutniczej.

- Slany K. (red.) 2008. Migracje kobiet. Perspektywa wielowymiarowa. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Szafraniec K. 2010. Młode pokolenie a nowy ustrój. Warszawa: Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa Polskiej Akademii Nauk.
- Szczygielska I. 2013. Migracje zarobkowe kobiet oraz ich wpływ na funkcjonowanie rodzin. Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego.
<https://doi.org/10.31338/uw.9788323519997>
- Thomas W.I, Znaniecki F. 1976. Chłop Polski w Europie i Ameryce. Warszawa: Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza.
- Szewczyk A. 2012. New and old middle class Polish graduates' 'brain training' in England, w: Studia Migracyjne - Przegląd Polonijny, nr 3, s. 151-166.
- Stanek M. 2012. Gendered ethnic niches and occupational mobility of Polish migrants in Madrid, w: Studia Migracyjne - Przegląd Polonijny, nr 3, s. 133-150.
- Trevena P. 2013. Why do highly educated migrants go for low-skilled jobs? A case study of Polish graduates working in London, w: B. Glorius, I. Grabowska-Lusinska, A. Kuvik (red.), Mobility in Transition: Migration Patterns after EU Enlargement. Amsterdam: Amsterdam University Press.
<https://doi.org/10.1515/9789048515493-009>
- Urbańska S. 2009. Migrant mother: transnational perspective in the research on parental roles changes, Studia Migracyjne - Przegląd Polonijny, nr 1, s. 61-84.
- Urbańska S. 2010. "Cała Polska liczy eurosieroty". Panika moralna i płeć w wykluczeniu oraz stygmatyzacji rodzin migrantów, w: Kultura i Społeczeństwo, vol. 54/3, s. 61-88.
- Walczak B. 2008. Społeczne, edukacyjne i wychowawcze konsekwencje migracji rodziców i opiekunów prawnych uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Warszawa: Biuro Rzecznika Praw Dziecka.
- Wimmer A., Glick-Schiller N. 2002. Methodological nationalism and beyond: nation-state building, migration and the social sciences, w: Global Networks, vol. 2/4, s. 301-334.
<https://doi.org/10.1111/1471-0374.00043>
- Wieruszewska M. (red.) 2007. Tu i tam. Migracje z polskich wsi za granicę. Warszawa: Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa Polskiej Akademii Nauk
- White A. 2010. Young people and migration from Poland, w: Journal of Youth Studies, vol. 13/5, s. 565-580. <https://doi.org/10.1080/13676261.2010.487520>
- White A. 2011a. Polish Families and Migration Since EU Accession. Bristol: Policy Press.
<https://doi.org/10.1332/policypress/9781847428202.001.0001>
- White A. 2011b. The mobility of Polish families in the West of England: translocalism and attitudes to return, w: Studia Migracyjne - Przegląd Polonijny, nr 1, s. 11-32.
- White A., Ryan L. 2008. Polish 'temporary' migration: the formation and significance of social networks, w: Europe-Asia Studies, vol. 60/7, s. 1467-1502.
<https://doi.org/10.1080/09668130802362227>

Vertovec S. 2007. Introduction: new directions in the anthropology of migration and multiculturalism, w: *Ethnic and Racial Studies*, vol. 30/6, s. 961-978.

<https://doi.org/10.1080/01419870701599416>

Vertovec S. 2012. *Transnarodowość*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Vullnetari J. 2007. *Albania Migration and Development: State of the Art Review*, IMISCOE Working Paper, nr 18, wrzesień.

Zagórski K. 2007. *Warunki życia społeczeństwa polskiego - problemy i strategie*. Warszawa: Fundacja Centrum Badań Opinii Społecznej; udostępnione w Archiwum Danych Społecznych, ID P0049.

Marta Anacka, Marek Okólski, **Migracja z Polski po akcesji do Unii Europejskiej**

Anacka M. 2010. Poakcesyjne migracje Polaków - ciągłość czy zmiana?, w: *Studia Migracyjne - Przegląd Polonijny*, nr 4, s. 37-54.

Anacka M., Okólski M. 2010. Direct demographic consequences of post-accession migration for Poland, w: R. Black, G. Engbersen, M. Okólski, C. Panțiru (red.), *A Continent Moving West? EU Enlargement and Labour Migration from Central and Eastern Europe*. Amsterdam: Amsterdam University Press, s. 141-162. <https://doi.org/10.1515/9789048510979-007>

Barrett A. 2009. EU enlargement and Ireland's labor market, w: M. Kahanec, K.F. Zimmermann (red.), *EU Labor Markets After Post-Enlargement Migration*. Berlin-Heidelberg: Springer, s. 145-161. https://doi.org/10.1007/978-3-642-02242-5_6

Blanchflower D., Lawton H. 2009. The impact of the recent expansion of the EU on the UK labor market, w: M. Kahanec, K.F. Zimmerman (red.), *EU Labor Markets After Post-Enlargement Migration*. Berlin-Heidelberg: Springer, s. 181-215. https://doi.org/10.1007/978-3-642-02242-5_8

Cieślak M. (red). 1992. *Demografia: metody analizy i prognozowania*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

Eade J., Drinkwater S., Garapich M.P. 2006. *Polscy migranci w Londynie - klasa społeczna i etniczność*. Raport z badań. Surrey: University of Surrey-CRONEM.

Engbersen G., Snel E., de Boom J. 2010. 'A van full of Poles': liquid migration from Central and Eastern Europe, w: R. Black, G. Engbersen, M. Okólski, C. Panțiru (red.), *A Continent Moving West? EU Enlargement and Labour Migration from Central and Eastern Europe*. Amsterdam: Amsterdam University Press, s. 115-140. <https://doi.org/10.1515/9789048510979-006>

Fihel A. (red). 2011. *Recent Trends in International Migration. The 2011 SOPEMI Report*. Warszawa: Ośrodek Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego.

Fihel A., Anacka M. 2012. Return migration to Poland in the post-accession period, w: B. Galgóczi, J. Leschke, A. Watt (red.), *EU Labour Migration in Troubled Times. Skills Mismatch, Return and Policy Responses*. Aldershot: Ashgate, s. 143-169.

Gerdes C., Wade nsjo E. 2009. Post-enlargement migration and labor market impact in Sweden, w: M. Kahanec, K. Zimmerman (red.), *EU Labor Markets After Post-Enlargement Migration*. Berlin-Heidelberg: Springer, s. 163-179. https://doi.org/10.1007/978-3-642-02242-5_7

- Grabowska-Lusińska I., Okólski M. 2009. Emigracja ostatnia? Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Green T., Winters L. A. 2012. Economic crises and migration: learning from the past and the present, w: I. Sirkeci, J.H. Cohen, D. Ratha (red.), Migration and Remittances during the Global Financial Crisis and Beyond. Washington D.C: World Bank, s. 35-52.
- GUS 2008. Informacja o badaniach zasobów imigracyjnych w Polsce w 2008 r. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.
- GUS 2009. Prognoza ludności Polski na lata 2008-2035. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.
- GUS 2010. Informacja o rozmiarach i kierunkach emigracji z Polski w latach 2004 -2009. Wyniki Badań GUS, notatka informacyjna. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.
- GUS 2012. Informacja o rozmiarach i kierunkach emigracji z Polski w latach 2004-2011. Notatka informacyjna. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.
- GUS 2013. Migracje zagraniczne ludności. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.
- IOM 2010. Migration and the Economic Crisis in the European Union: Implications for Policy. J. Koehler, F. Laczko, C. Aghazarm, J. Schad. Brussels: International Organization for Migration.
- IPPR 2007. A Report for Class Films and Channel 4 Dispatches.
- Jaźwińska E., Okólski M. (red.) 2001. Ludzie na huśtawce. Migracje między peryferiami Polski i Zachodu. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Jończy R. 2010. Migracje zagraniczne z obszarów wiejskich województwa opolskiego po akcesji Polski do Unii Europejskiej. Wybrane aspekty ekonomiczne i demograficzne. Opole-Wrocław: Wydawnictwo Instytut Śląski.
- Kaczmarczyk P. 2010. Poakcesyjne migracje Polaków - próba bilansu, w: Studia Migracyjne - Przegląd Polonijny, nr 4, s. 5-36.
- Kaczmarczyk P., Okólski M. 2008. Demographic and labour-market impacts of migration on Poland, w: Oxford Review of Economic Policy, vol. 24/3, s. 599-624. <https://doi.org/10.1093/oxrep/grn029>
- Kelo M., Teichler U., Waechter B. (red.) 2006. EURADATA. Student Mobility in European Higher Education. Bonn: Lemmens.
- Kępińska E. 2008. Migracje sezonowe z Polski do Niemiec. Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego.
- Matejko E. 2010. Reintegracja po akcesyjnych migrantów powrotnych na polskim rynku pracy - wyniki analizy jakościowej, w: I. Grabowska-Lusińska (red.), Poakcesyjne powroty Polaków. Warszawa: Ośrodek Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego, s. 34-47.
- Mioduszewska M. 2008. Najnowsze migracje z Polski w świetle danych Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności. CMR Working Papers, nr 36/(94). Warszawa: Ośrodek Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego.
- Moskal M. 2013. Transnational social networks, human capital and economic resources of Polish immigrants in Scotland, w: B. G. Iorjus, I. Grabowska-Lusińska, K. Aimee (red.), Mobility in Transition.

Migration Patterns after EU Enlargement. Amsterdam: Amsterdam University Press, s. 155-168.
<https://doi.org/10.1515/9789048515493-008>

Napierała J., Trevena P. 2010. Patterns and determinants of sub-regional migration: a case study of Polish construction workers in Norway, w: R. Black, G. Engbersen, M. Okólski, C. Panžiru (red.), A Continent Moving West? EU Enlargement and Labour Migration from Central and Eastern Europe. Amsterdam: Amsterdam University Press, s. 51-71. <https://doi.org/10.1515/9789048510979-003>

Okólski M. 2012. Modernising impacts of emigration, w: Studia Socjologiczne, vol. 206/3, s. 49-79.

Szałtys D. 2012. Współczesne migracje zagraniczne Polaków - w świetle badań bieżących i wyników NSP 2011. Referat przygotowany na III Międzynarodową Konferencję Naukową "Jakość i warunki życia a procesy demograficzne w Europie Środkowej w czasach nowożytnych", Zielona Góra, 24-25.10.2012.

World Bank. 2013. World DataBank. Źródło: <http://databank.worldbank.org/data/home.aspx>.

Marta Anacka, Agnieszka Fihel, **Migracje powrotne Polaków**

Anacka M. 2010. Poakcesyjni migranci powrotni w Badaniu Aktywności Ekonomicznej Ludności, w: I. Grabowska-Lusińska (red.), Poakcesyjne powroty Polaków. CMR Working Papers, nr 43/(101). Warszawa: Ośrodek Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego, s. 13–26.

Anacka M., Fihel A. 2013a. Selektywność emigracji i migracji powrotnych Polaków – o procesie „wyptukiwania”, w: Central and Eastern European Migration Research, vol. 1/1, s. 57–67.

Anacka M., Fihel A. 2013b. Charakterystyka migrantów powracających do Polski oraz ich aktywność zawodowa na rodzimym rynku pracy, w: Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny, nr 4, s. 57–71.

Anacka M., Grabowska-Lusińska I., Matejko E., Nestorowicz J. 2010. Koncepcja monitoringu migracji powrotnych, w: I. Grabowska-Lusińska (red.), Powroty Polaków. CMR Working Papers, nr 43/(101). Warszawa: Ośrodek Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego, s. 48–55.

Bieńkowska D., Ulasiński C., Szymańska J. 2010a. Warto wracać? Strategie zachowań reemigrantów i rozwiązania służące wykorzystaniu ich potencjału. Kraków: Centrum Doradztwa Strategicznego.

Bieńkowska D., Ulasiński C., Szymańska J. 2010b. Kierunek Małopolska. Charakterystyka powracających i rekomendacje jak nie zmarnować ich kapitału. Kraków: Centrum Doradztwa Strategicznego.

Brzozowski J. 2012. Transferability of return migrant's skills and their integration on the regional labor markets, w: C. Larsen, R. Hasberg, A. Schmid, E. Atin, J. Brzozowski (red.), Skills Monitoring in European Regions and Localities. State of the Art and Perspectives. München: Rainer Hampp, s. 249–257.

Cerase F.P. 1974. Expectations and reality: a case study of return migration from the United States to southern Italy, w: International Migration Review, vol. 8/2, s. 245–262.
<https://doi.org/10.1177/019791837400800210>

Fihel A., Anacka M. 2012. Return migration to Poland in the post-accession period, w: B. Galgóczi, J. Leschke, A. Watt (red.), EU Labour Migration in Troubled Times. Skills Mismatch, Return and Policy Responses. Aldershot: Ashgate, s. 143–169.

- Glorius B. 2013. Understanding the counter-flow, w: B. Florius, I. Grabowska-Lusińska, A. Kuvik (red.), *Mobility in Transition*. Amsterdam: Amsterdam University Press, s. 218–236.
- Grabowska-Lusińska I., Okólski M. 2009. *Emigracja ostatnia?* Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- GUS 2008. *Informacja o badaniach zasobów imigracyjnych w Polsce w 2008 r.* Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.
- GUS 2009. *Prognoza ludności Polski na lata 2008–2035.* Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.
- GUS 2012. *Informacja o rozmiarach i kierunkach emigracji z Polski w latach 2004 – 2011. Notatka informacyjna.* Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.
- GUS 2013. *Migracje zagraniczne ludności. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011.* Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.
- Hirsfeld Z. 2001. Generowanie i alokacja środków pieniężnych migrantów, w: E. Jaźwińska, M. Okólski (red.), *Ludzie na huśtawce. Migracje między peryferiami Polski i Zachodu.* Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar, s. 357–380.
- Hoenekopp E., Mattila H. (red.) 2008. *Permanent or Circular Migration?* Budapest: International Organization for Migration.
- IOM 2010. *Migration and the Economic Crisis in the European Union: Implications for Policy.* J. Koehler, F. Laczko, C. Aghazarm, J. Schad. Brussels: International Organization for Migration.
- Jaźwińska E., Okólski M. (red.) 2001. *Ludzie na huśtawce. Migracje między peryferiami Polski i Zachodu.* Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Jończy R. 2010. *Migracje zagraniczne z obszarów wiejskich województwa opolskiego po akcesji Polski do Unii Europejskiej. Wybrane aspekty ekonomiczne i demograficzne.* Opole–Wrocław: Wydawnictwo Instytut Śląski.
- Matejko E. 2010. Reintegracja poakcesyjnych migrantów powrotnych na polskim rynku pracy – wyniki analizy jakościowej, w: I. Grabowska-Lusińska (red.), *Poakcesyjne powroty Polaków.* Warszawa: Ośrodek Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego, s. 34–47.
- Nyce S., Schieber S. 2005. *The Economic Implications of Aging Societies. The Costs of Living Happily Ever After.* Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511510960>
- Okólski M. 2012. Modernising impacts of emigration, w: *Studia Socjologiczne*, vol. 206/3, s. 49–79.
- Piore M. 1979. *Birds of Passage. Migrant Labor in Industrial Societies.* Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511572210>
- Szymańska J., Ulasiński C., Bieńkowska D. (red.) 2012. *Zaraz wracam... albo i nie. Skala powrotów, motywacje i strategie życiowe reemigrantów z województwa śląskiego.* Kraków: Centrum Doradztwa Strategicznego.
- Weinar A. 2002. Reemigranci jako aktorzy zmiany społecznej, w: K. Iglicka (red.), *Migracje powrotne Polaków. Powroty sukcesu czy rozczarowania?* Warszawa: Instytut Spraw Publicznych.

Agnieszka Fihel, Brygida Solga, **Demograficzne konsekwencje emigracji poakcesyjnej**.

Bieńkowska D., Ulański C., Szymańska J. 2010a. Kierunek Małopolska. Charakterystyka powracających i rekomendacje jak nie zmarnować ich kapitału. Kraków: Centrum Doradztwa Strategicznego.

Bieńkowska D., Ulański C., Szymańska J. 2010b. Warto wracać? Strategie zachowań reemigrantów i rozwiązania służące wykorzystaniu ich potencjału. Kraków: Centrum Doradztwa Strategicznego.

Dybowska J. 2013. Przemiany demograficzne w regionie o nasilonej migracji zagranicznej na przykładzie województwa opolskiego. Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego.

Fihel A., Okólski M. 2009. Case study on the dimensions and effects of EU labour migration – Poland, w: B. Galgóczi, J. Leschke, A. Watt (red.), EU Labour Migration since Enlargement. Trends, Impacts and Policies. Aldershot: Ashgate, s. 185–210.

Gołata E. 2012. Spis ludności i prawda, w: Studia Demograficzne, nr 1(161), s. 23–55.
<https://doi.org/10.2478/v10274-012-0002-y>

Grabowska-Lusińska I., Okólski M. 2009. Emigracja ostatnia? Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.

GUS 2012a. Raport z wyników. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.

GUS 2012b. Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011. Podstawowe informacje o sytuacji demograficzno-społecznej ludności Polski oraz zasobach mieszkaniowych. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.

GUS 2013a. Baza Demografia. Źródło: <http://demografia.stat.gov.pl/bazademografia/Tables.aspx> (dostęp 15.10.2014).

GUS 2013b. Informacja o rozmiarach i kierunkach emigracji z Polski w latach 2004–2012. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.

GUS 2013c. Migracje zagraniczne ludności. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.

GUS 2014. Prognoza ludności na lata 2014–2050. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.

Heffner K., Solga B. 2007. Podwójne obywatelstwo na Śląsku Opolskim, w: A. Górny, P. Koryś (red.), Obywatelstwo wielokrotnego wyboru. Warszawa: Ośrodek Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego, s. 66–90.

Jończy R. 2010. Migracje zagraniczne z obszarów wiejskich województwa opolskiego po akcesji Polski do Unii Europejskiej. Aspekty ekonomiczne i demograficzne. Opole–Wrocław: Wydawnictwo Instytut Śląski.

Mioduszevska M. 2008. Najnowsze migracje z Polski w świetle danych Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności. CMR Working Paper, nr 36/(94). Warszawa: Ośrodek Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego.

ONS 2013. Births in England and Wales by parents' country of birth, 2012. Źródło: <http://www.ons.gov.uk/ons/rel/vsob1/parents--country-of-birth--england-and-wales/2012/sb-parents--country-of-birth--2012.html> (dostęp 06.10.2014).

ONS 2014. Childbearing of UK and non-UK born women living in the UK – 2011 census data. Źródło: <http://www.ons.gov.uk/ons/rel/fertility-analysis/childbearing-of-uk-and-non-uk-born-women-living-in-the-uk/2011-census-data/index.html> (dostęp 06.10.2014).

ONZ 1998. Recommendations on Statistics of International Migration, Revision 1. New York: United Nations.

Pool I. 2010. Age-structural transitions in industrialized countries, w: S. Tuljapurkar, N. Ogawa, A. Gauthier (red.), Ageing in Industrial Advanced States. Riding the Age Waves. Dordrecht: Springer, s. 3–22. https://doi.org/10.1007/978-90-481-3553-0_1

Rauziński R. 2003. Śląsk Opolski regionem migracyjnym, w: K. Heffner, R. Rauziński, Region migracyjny (wybrane aspekty demograficzne, społeczne i gospodarcze na przykładzie Śląska Opolskiego). Opole: Oficyna Wydawnicza Politechniki Opolskiej.

Solga B. 2013. Miejsce i znaczenie migracji zagranicznych w rozwoju regionalnym. Opole: Politechnika Opolska.

Szymańska J., Ulasiński C., Bieńkowska D. (red.) 2012. Zaraz wracam... albo i nie. Skala powrotów, motywacje i strategie życiowe reemigrantów z województwa śląskiego. Kraków: Centrum Doradztwa Strategicznego.

ZWO 2012. Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r. Opole: Zarząd Województwa Opolskiego.

Jan Brzozowski, Romuald Jończy, Paweł Kaczmarczyk, **Ekonomiczne skutki migracji**

Anacka M. 2010. Poakcesyjne migracje Polaków - ciągłość czy zmiana?, w: Studia Migracyjne - Przegląd Polonijny, nr 4, s. 37-54.

Anacka M., Fihel A. 2013. Selectivity of the recent return migration to Poland. Referat przygotowany na Warsaw Economic Seminars. Warszawa, Wydział Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Warszawskiego, 17.01.2013.

Anacka M., Fihel A., Kaczmarczyk P. 2014. Migration as an asset? Polish returnees at the time of the crisis, w: M. Kahanec, K.F. Zimmermann (red.), Migration, Crisis, and Adjustment in an Enlarged E(M)U. Bonn: Springer (w przygotowaniu).

Anacka M., Okólski, M. 2010. Direct demographic consequences of post-accession migration for Poland, w: R. Black, G. Engbersen, M. Okólski, C. Panțiru (red.), A Continent Moving West? EU Enlargement and Labour Migration from Central and Eastern Europe. Amsterdam: Amsterdam University Press, s. 141-162. <https://doi.org/10.1515/9789048510979-007>

Barbone L., Piętka-Kosińska K., Topińska I. 2012. Wpływ przepływów pieniężnych na polską gospodarkę w latach 1992-2012. Raport Western Union, przygotowany przez Centrum Analiz Społeczno-Ekonomicznych - CASE. Warszawa: CASE. Źródło: <http://www.case->

research.eu/sites/default/files/publications/2012_Western%20Union%20Raport.pdf (dostęp 15.10.2014).

Becker G.S., 1962. Investment in human capital: atheoretical analysis, w: Journal of Political Economy, vol. 70/5 (part 2: Investment in Human Beings), s. 9-49. <https://doi.org/10.1086/258724>

Bhagwati J., Hamada K. 1974. The brain drain, international integration of markets for professionals and unemployment: a theoretical analysis, w: Journal of Development Economics, vol. 1/1, s. 19-42. [https://doi.org/10.1016/0304-3878\(74\)90020-0](https://doi.org/10.1016/0304-3878(74)90020-0)

Bhargava A., Docquier F. 2006. The Medical Brain Drain. A New Panel Dataset on Physicians' Emigration Rates (1991-2004). Źródło: http://perso.uclouvain.be/frederic.docquier/filePDF/MBD1_Description.pdf (dostęp 15.10.2014).

Bieńkowska D., Ułasiński C., Szymańska J. 2010a. Kierunek Małopolska. Charakterystyka powracających i rekomendacje jak nie zmarnować ich kapitału. Kraków: Centrum Doradztwa Strategicznego.

Bieńkowska D., Ułasiński C., Szymańska J. 2010b. Warto wracać? Strategie zachowań reemigrantów i rozwiązania służące wykorzystaniu ich potencjału. Kraków: Centrum Doradztwa Strategicznego

Borjas G.J. 2003. The labor demand curve is downward sloping: reexamining the impact of immigration on the labor market, w: Quarterly Journal of Economics, vol. 118/4, s. 1335-1374. <https://doi.org/10.1162/003355303322552810>

Borjas G.J. 2004. Labor Economics. Boston: McGraw-Hill.

Borjas G.J., Freeman R.B., Katz L.F. 1997. How much do immigration and trade affect labor market outcomes?, w: Brookings Papers on Economic Activity, vol. 1, s. 1-90. <https://doi.org/10.2307/2534701>

Brücker H. (red.) 2009. Labour mobility within the EU in the context of enlargement and the functioning of the transitional arrangements. Nürnberg: IAB.

Brzozowski J. 2009. Polish diaspora and remittances: can they help in alleviating the financial crisis?, w: A. Dandashly, A. Surdej, H. Tendera-Właszczuk (red.), Global Financial Crisis and Euro Zone Enlargement. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, s. 141-155.

Brzozowski J. 2010a. Zjawisko drenażu mózgów w teorii ekonomii, w: Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, nr 843, s. 73-91.

Brzozowski J. 2010b. Marnotrawstwo mózgów wśród wykwalifikowanych emigrantów a inwestycje w kapitał ludzki, w: Ekonomista, nr 6, s. 841-858.

Brzozowski J. 2011. Analiza wpływu powrotów z emigracji na rozwój społeczno-gospodarczy województwa śląskiego. Kraków: Centrum Doradztwa Strategicznego.

Brzozowski J. 2012a. Transferability of return migrant's skills and their integration in the regional labour markets, w: C. Larsen, R. Hasberg, A. Schmid, E. Atin, J. Brzozowski (red.), Skills Monitoring in European Regions and Localities. State of the Art and Perspectives. München: Rainer Hampp, s. 249-257.

Brzozowski J. 2012b. Analiza wpływu powrotów z emigracji na rozwój województwa śląskiego, w: J. Szymańska, C. Ułasiński, D. Bieńkowska (red.), Zaraz wracam... albo i nie. Skala powrotów, motywacje

i strategię życiowe reemigrantów z województwa śląskiego. Kraków: Centrum Doradztwa Strategicznego, s. 175-201.

Brzozowski J., Gruszka M., Majka M., Szymańska J., Ulasiński C. 2012. Determinanty migracji powrotnych i transferowania zarobków migrantów w województwie śląskim. Referat na konferencję "Społeczne i kulturowe skutki migracji z Polski na przełomie wieków", Warszawa, 15.11.2012.

Brzozowski J., Szarucki M. 2010. Ekonomiczne skutki transferowania zarobków przez emigrantów, w: Gospodarka Narodowa, nr 3, s. 63-78. <https://doi.org/10.33119/GN/101164>

Budnik K.B. 2007. Migration Flows and Labour Market in Poland. National Bank of Poland Working Paper, nr 44. Warszawa: Narodowy Bank Polski. <https://doi.org/10.2139/ssrn.1118768>

Budnik K.B. 2008. Search Equilibrium with Migration. The Case of Poland. National Bank of Poland Working Paper, nr 45. Warszawa: Narodowy Bank Polski. <https://doi.org/10.2139/ssrn.1126259>

Bukowski M., Koloch G., Lewandowski P. 2008. Labour market macrostructure, shocks and institutions, w: M. Bukowski M. (red.), Employment in Poland 2007 - Safety on the Flexible Labour Market. Warsaw: Ministry of Labour and Social Policy, s. 7-36.

Campbell S. 2013. Over-education among A8 migrants in the UK. DoQSS Working Paper, nr 13-09. Źródło: <http://repec.ioe.ac.uk/REPEc/pdf/qsswp1309.pdf> (dostęp 15.10.2014).

Card D. 1990. The impact of the Mariel Boatlift on the Miami labor market, w: Industrial and Labor Relations Review, vol. 43/2, s. 245-257. <https://doi.org/10.1177/001979399004300205>

Card D. 2001. Immigrant inflows, native outflows, and the local labor market impacts of higher immigration, w: Journal of Labor Economics, vol. 19/1, s. 22-64. <https://doi.org/10.1086/209979>

Chmielarczyk W., Galicka M., Wojtaszczyk K., Szymańska W. 2011. Czy biała emigracja zagraża polskiej onkologii?, w: NOWOTWORY. Journal of Oncology, vol. 6/2, s. 190-191.

Czapiński J., Panek T. (red.) 2013. Diagnoza społeczna 2013. Warunki życia i jakość życia Polaków. Warszawa: Rada Monitoringu Społecznego. <https://doi.org/10.5709/ce.1897-9254.o295>

Dustmann C., Mestres J. 2009. Remittances and Temporary Migration. CReAM Discussion Paper, nr 0909. Źródło: http://www.cream-migration.org/publ_uploads/CDP_09_09.pdf (dostęp 15.10.2014).

Felstead A. 2012. The Challenge of Measuring Skills and Job Quality: Lessons from Britain. Cardiff: Cardiff University.

Felstead A., Gallie D., Green F., Inanc H. 2013. Skills at Work in Britain. First Findings from the Skills and Employment Survey 2012. Źródło: <http://www.cardiff.ac.uk/socsi/ses2012/%5Bhidden%5Dresources/1.%20Skills%20at%20Work%20in%20Britain%20-%20mini-report.pdf> (dostęp 15.10.2014).

Fihel A., Kaczmarczyk P. 2009. Migration: a threat or a chance? Recent migration of Poles and its impact on the Polish labour market, w: K. Burrell (red.), Polish Migration to the UK in the 'New' European Union: After 2004. London: Ashgate, s. 23-48.

Fihel A., Kaczmarczyk P., Stefańska R. 2012. Recent trends in international migration in Poland, w: Central and Eastern European Migration Review, vol. 1/1, s. 69-90.

Friedberg R.M., Hunt J. 1995. The impact of immigration on host country wages, employment and growth, w: Journal of Economic Perspectives, vol. 9/2, s. 23-44. <https://doi.org/10.1257/jep.9.2.23>

Giannetti M., Federici D., Raitano M. 2009. Migrant remittances and inequality in Central-Eastern Europe, w: *International Review of Applied Economics*, vol. 23/3, s. 289-307.

<https://doi.org/10.1080/02692170902811710>

Grabowska-Lusińska, I., Okólski, M. 2008. Migracja z Polski po 1 maja 2004 r.: jej intensywność i kierunki geograficzne oraz alokacja migrantów na rynkach pracy krajów Unii Europejskiej. *CMR Working Papers*, nr 33/(91). Warszawa: Ośrodek Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego.

Grabowska-Lusińska I., Okólski M. 2009. *Emigracja ostatnia?* Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.

Grabowska-Lusińska I., Żylicz A. (red.) 2008. *Czy Polska gospodarka potrzebuje cudzoziemców?* Warszawa: Ośrodek Badań nad Migracjami, Wydział Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Warszawskiego.

GUS 2011. Informacja o rozmiarach i kierunkach emigracji z Polski w latach 2004-2010 Warszawa: Główny Urząd Statystyczny. Źródło:

http://stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/lud_infor_o_rozm_i_kierunk_emigra_z_polski_w_latach_2004_2010.pdf (dostęp 15.10.2014).

GUS 2012. Szkoły wyższe i ich finanse w 2011 r. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny. Źródło: http://old.stat.gov.pl/gus/5840_1177_PLK_HTML.htm (dostęp 15.10.2014).

GUS 2013a. Wybory ścieżki kształcenia a sytuacja zawodowa Polaków. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny. Źródło: http://stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/e_wybory_sciezki_ksztalcenia.pdf (dostęp 15.10.2014).

GUS 2013b. Wybrane tablice dotyczące emigracji na pobyt czasowy powyżej 3 miesięcy - wyniki spisu ludności i mieszkań 2011 r. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny. Źródło:

http://www.stat.gov.pl/gus/5840_14076_PLK_HTML.htm (dostęp 15.10.2014).

Holland D., Fic T., Paluchowski P., Rincon-Aznar A., Stokes L. 2011. *Labour Mobility within the EU*. NIESR Discussion Papers 379. London: National Institute of Economic and Social Research.

Iglicka K. 2007. Badanie nad legalnymi migracjami zarobkowymi z Polski do Wielkiej Brytanii po 1 maja 2004 roku. Raporty i Analizy Centrum Stosunków Międzynarodowych, nr 9/07. Warszawa: Centrum Stosunków Międzynarodowych.

Iglicka K. 2009. Powroty Polaków w okresie kryzysu gospodarczego. W pętli pułapki migracyjnej. Raport z badań. Raporty i Analizy Centrum Stosunków Międzynarodowych, nr 1/09. Warszawa: Centrum Stosunków Międzynarodowych.

Janicka A., Kaczmarczyk P. 2010. Economic consequences of the inflow and the sustainability of migration, w: A. Górny, I. Grabowska-Lusińska, M. Lesińska, M. Okólski (red.), *Immigration to Poland. Policy, Labour Market, Integration*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar, s. 137-143.

Janicka A., Kowalska K. 2010. Współczesne migracje zagraniczne Polaków a polski rynek pracy, w: *Studia Migracyjne - Przegląd Polonijny*, nr 4, s. 79-106.

Jeruszka U. 2011. Efektywność kształcenia w szkołach wyższych, w: *Polityka Społeczna*, nr 1, s. 1-7.

Jończy R. 2006a. Exodus zarobkowy ludności autochtonicznej z województwa opolskiego i jego skutki, w: *Polityka Społeczna*, nr 1(382), s. 11-15.

Jończy R., 2006b. Exodus zarobkowy opolskiej młodzieży, w: *Polityka Społeczna*, nr 10(391), s. 10-13.

Jończy R. 2014. Ekonomiczno-społeczne skutki współczesnych migracji w wymiarze regionalnym na przykładzie regionu opolskiego. Warszawa 2014.

<https://doi.org/10.31338/uw.9788323516194.pp.233-246>

Jończy R., Rokita-Poskart D. 2013. Fiscal effects of migration as a factor increasing disparities in local and regional development - an example of the Opole Voivodeship in Poland, w: *Economic and Environmental Studies*, vol. 13/1, s. 9-21.

Kaczmarczyk P. 2005. Migracje zarobkowe Polaków w dobie przemian. Warszawa: Wydział Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Warszawskiego.

Kaczmarczyk P. 2006. Współczesne migracje zagraniczne Polaków - skala, struktura oraz potencjalne skutki dla rynku pracy. Źródło:

http://rynekpracy.org/files/1bezrobocie.org.pl/public/migracje/raport_fise_wspolczesne_migracje_polakow.pdf (dostęp 22.10.2014).

Kaczmarczyk P. 2010a. Kryzys a decyzje migracyjne Polaków. *Biuletyn FISE* 3(2010). Źródło:

http://rynekpracy.org/files/1bezrobocie.org.pl/public/biuletyny_fise/100817_biuletyn_fise_3-2010_emigracja_a_kryzys.pdf (dostęp 22.10.2014).

Kaczmarczyk P. 2010b. Poakcesyjne migracje Polaków - próba bilansu, w: *Studia Migracyjne - Przegląd Polonijny*, nr 4, s. 5-36.

Kaczmarczyk P. 2012. Labour market impacts of post-accession migration from Poland, w: *OECD, Free Movement of Workers and Labour Market Adjustment. Recent Experiences from OECD Countries and the European Union*. Paris: OECD, s. 173-196.

Kaczmarczyk P. 2013. Matching the skill of return migrants to labour market needs in Poland, w: *OECD, Coping with Emigration in Baltic and East European Countries*. Paris: OECD, s. 111-126.

<https://doi.org/10.1787/9789264204928-8-en>

Kaczmarczyk P. (red.) 2011. Mobilność i migracje w dobie transformacji, wyzwania metodologiczne. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.

Kaczmarczyk P., Mioduszevska M., Żylicz A. 2009. Impact of the post-accession migration on the Polish labor market, w: M. Kahanec, K.F. Zimmermann (red.), *EU Labor Markets After Post-Enlargement Migration*. Berlin-Heidelberg: Springer, s. 219-254. https://doi.org/10.1007/978-3-642-02242-5_9

Kaczmarczyk P., Okólski M. 2008. Demographic and labour market impacts of migration on Poland, w: *Oxford Review of Economic Policy*, vol. 24/3, s. 600-625. <https://doi.org/10.1093/oxrep/grn029>

Kaczmarczyk P., Tyrowicz J. 2014. Winners and Losers Among Highly Skilled Migrants from Poland. *IZA Discussion Paper* (w przygotowaniu).

Kahanec M., Zimmermann K.F. 2008. Migration, the Quality of the Labour Force and Economic Inequality. *IZA Discussion Paper*, nr 3560. Źródło: <http://ftp.iza.org/dp3560.pdf> (dostęp 22.10.2014).

Kowalska K. 2012. Does the post-enlargement emigration from Poland impact on wages of Poles?, w: *emecon, Employment and Economy in Central and Eastern Europe*, nr 1. Źródło:

http://www.emecon.eu/fileadmin/articles/1_2012/emecon%201%202012%20Kowalska.pdf (dostęp 22.10.2014).

- Layard R., Blanchard O.J., Dornbush R., Krugman P. 1994. East-West Migration. The Alternatives. Cambridge, MA-London: MIT Press.
- Lucas R.E. 1988. On the mechanics of economic development, w: Journal of Monetary Economics, vol. 22/1, s. 3-42. [https://doi.org/10.1016/0304-3932\(88\)90168-7](https://doi.org/10.1016/0304-3932(88)90168-7)
- Medycyna Praktyczna 2006. Ogólnopolski protest lekarzy. Źródło: <http://www.mp.pl/kurier/28339> (dostęp 22.10.2014).
- Ministerstwo Zdrowia 2006. Migracje polskich lekarzy, pielęgniarek i położnych po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej. Źródło: <http://www2.mz.gov.pl/wwwmz/index?mr=&ms=&ml=pl&mi=565&mx=0&ma=7876> (dostęp: 21.11.2014).
- Mioduszevska M. 2008. Najnowsze migracje z Polski w świetle danych Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności. CMR Working Papers, nr 36/(94). Warszawa: Ośrodek Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego.
- MPiPS 2013. Zawody deficytowe i nadwyżkowe w 2012 roku. Warszawa: Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Departament Pracy i Rynku Pracy. Źródło: <http://www.mpips.gov.pl/analizy-i-raporty/raporty-sprawozdania/rynek-pracy/zawody-deficytowe-i-nadwyzkowe/rok-2012/> (dostęp 22.10.2014).
- NBP 2008. Informacja o kondycji sektora przedsiębiorstw ze szczególnym uwzględnieniem stanu koniunktury w IV kw. 2008. Warszawa: Narodowy Bank Polski, Departament Analiz Makroekonomicznych i Strukturalnych.
- Okólski M. 2012. Modernising impacts of emigration, w: Studia Socjologiczne, nr 3(206), s. 49-79.
- Piore M.J. 1983. Labor market segmentation: to what paradigm does it belong?, w: American Economic Review, vol. 73/2, s. 249-253.
- Portes A. 1976. Determinants of the brain drain, w: International Migration Review, vol. 10/4, s. 489-508. <https://doi.org/10.1177/019791837601000402>
- Rahona-López M., Pérez-Esparrells C. 2013. Educational attainment and educational mismatch in the first employment in Spain, w: ISRN Education, vol. 2013, ID 850827, <http://dx.doi.org/10.1155/2013/850827>.
- Ratha D., Mohapatra S., Silwal A. 2009. Migration and Remittances Trends 2009. Migration and Development Brief, Migration and Remittances Team, Development Prospects Group, World Bank, nr 11.
- Romer P. 1986. Increasing returns and long-run growth, w: Journal of Political Economy, vol. 94/5, s. 1002-1037. <https://doi.org/10.1086/261420>
- Schiff M. 2006. Brain gain: claims about its size and impact on welfare and growth are greatly, w: Ç. Özden, M. Schiff (red.), International Migration, Remittances and the Brain Drain. Washington, DC: World Bank, Palgrave Macmillan, s. 201-226. <https://doi.org/10.1596/1813-9450-3708>
- Stark O. 2005. The new economics of the brain drain, w: World Economics, vol. 6/2, s. 137-140.
- Szymańska J., Ulasiński C., Bieńkowska D. (red.) 2012. Zaraz wracam... albo i nie. Skala powrotów, motywacje i strategie życiowe reemigrantów z województwa śląskiego. Kraków: Centrum Doradztwa Strategicznego.

WIAD (red.) 2012. Mobility of Health Professionals. Health systems, work conditions, patterns of health workers' mobility and implications for policy maker's. Bonn: WIAD.

Wrześniewska-Wal I. 2012. Mobilność polskich lekarzy, w: Problemy Higieny i Epidemiologii, nr 93(1), s. 209-215.

Łukasz Krzyżowski, Krystyna Slany, Magdalena Ślusarczyk, Demograficzne i społeczne aspekty poakcesyjnych migracji rodzin

Abramowicz M. (red.) 2011. Wielka nieobecna - o edukacji antydyskryminacyjnej w systemie edukacji formalnej w Polsce. Raport z badań. Warszawa: Towarzystwo Edukacji Antydyskryminacyjnej.

Biuletyn Informacyjny Rzecznika Praw Dziecka nr 1-2/2008. Warszawa: Rzecznik Praw Dziecka.

Bryceson D., Vuorela U. (red.) 2002. The Transnational Family. New European Frontiers and Global Networks. New York: Berg.

Czajkowska A. 2008. Zabrali nam dzieci za klapsa, w: Gazeta Wyborcza, 21.07.2008. Źródło: http://www.archiwum.wyborcza.pl/Archiwum/1,0,5144856,20080721RP-GW,Zabrali_nam_dzieci_za_klapsa,.html (dostęp: 18.10.2013).

Danilewicz W. 2005. Dziecko w rodzinie rozłączonej, w: J. Bińczycka, B. Smolińska-Theiss (red.), Wymiary dzieciństwa. Problemy dziecka i dzieciństwa w zmieniającym się społeczeństwie. Kraków: Oficyna Wydawnicza "Impuls", s. 135-144.

Danilewicz W. 2006. Sytuacja życiowa dzieci w rodzinach migracyjnych. Białystok: Trans Humana.

Danilewicz W. 2010. Rodzina ponad granicami. Transnarodowe doświadczenia wspólnoty rodzinnej. Białystok: Trans Humana.

Danilewicz W. 2012. Migracje jako źródło refleksji i dylematów rodzin rozłączonych przestrzennie. Studia Migracyjne - Przegląd Polonijny, nr 1, s. 75-95.

Dzięgiel A. 2013. Rodziny migracyjne. Specyfika funkcjonowania i sposoby wsparcia. Referat przygotowany na konferencję "Młoda polska emigracja w UE jako przedmiot badań psychologicznych, socjologicznych i kulturowych: EuroEmigranci.PL", Kraków, 23-24.09.2013.

Finch J. 2007. Displaying Families, w: Sociology, vol. 41/1, s. 65-81. <https://doi.org/10.1177/0038038507072284>

Fuszara M., Kurczewski J. 2012. Modernizacja czy kryzys? Przemiany rodzin czasowych migrantów, w: Societas/Communitas, vol. 1/13, s. 79-108.

Glick-Schiller N., Basch L., Schanton Blanc C. 1995. From imigrant to transmigrant: theorizing transnational migration, w: Anthropological Quarterly, vol. 68/1, s. 48-63. <https://doi.org/10.2307/3317464>

Glick-Schiller N. 2009. A Global Perspective on Transnational Migration. Theorizing Migration without Methodological Nationalism. Centre on Migration, Policy and Society Working Paper, nr 67. Oxford: University of Oxford.

Głuchowski P., Kowalski M. 2007. Kochamy cię, synku nasz, w: Gazeta Wyborcza, 10.08.2007. Źródło: http://www.archiwum.wyborcza.pl/Archiwum/1,0,4924871,20070810RP-GW,Kochamy_cie_synkunasz,.html (dostęp: 18.10.2013).

Gotowska Ź. 2013. Jugendamt odebrał troje dzieci Polce mieszkającej w Niemczech. Źródło: <http://wiadomosci.onet.pl/tylko-w-onecie/jugendamt-odebral-troje-dzieci-polce--w-niemczech/rtd7b> (dostęp: 18.10.2013).

Hirschfeld Z., Kaczmarczyk P. 2000. Współczesne migracje zagraniczne ludności Podlasia. CMR Working Papers, nr 30. Warszawa: Ośrodek Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego.

Hondagneu-Sotelo P., Avila E. 1997. I'm Here but I'm There: the meanings of Latina transnational motherhood, w: Gender Sociology, vol. 11/5, s. 548-571.

<https://doi.org/10.1177/089124397011005003>

GUS 1991-2012. Roczniki Demograficzne 1991-2012. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.

GUS 2012. Raport z wyników. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny. Źródło:

http://stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/lud_raport_z_wynikow_NSP2011.pdf (dostęp 07.10.2014).

GUS 2013. Migracje zagraniczne ludności. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.

Jaroszewska E. 2003. Małżeństwa polsko-niemieckie. Warszawa: Aspra-JR.

Jodłowska M. 2001. Konflikty w międzykulturowych małżeństwach mieszanych, w: Z. Tyszka (red.), Współczesne rodziny polskie - ich stan i kierunek przemian. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM, s. 215-228.

Jones A., Sharpe J., Sogren M. 2004. Children's experiences of separation from parents as a consequence of migration, w: Caribbean Journal of Social Work, vol. 3/1, s. 89-109.

Kamińska K. 2005. W stronę wielokulturowości w edukacji przedszkolnej. Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne.

Karwowska-Struczyk M. 2007. Dziecko i konteksty jego rozwoju. Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych.

Kępińska E. 2006. Recent Trends in International Migration. The 2006 SOPEMI Report for Poland. CMR Working Papers, nr 15/(73). Warszawa: Ośrodek Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego.

Kępińska E. 2009. Migracje sezonowe z Polski do Niemiec. Warszawa: Ośrodek Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego.

Kindler M., Napierała J. 2010. Migracje kobiet. Przypadek Polski. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.

Konwencja dotycząca cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę, sporządzona w Hadze dnia 25 października 1980 roku. Dz.U. z 1995 r., nr 108, poz. 528. Źródło:

www.bip.ms.gov.pl/Data/Files/_public/bip/konw.../tekst_konwecji.rtf (dostęp 07.10.2014).

Korczyńska J. 2000. Indywidualne motywy okresowych wyjazdów zarobkowych za granicę w świetle funkcjonowania rodziny, w: Polityka Społeczna, nr 5-6, s. 22-24.

- Krasnodębska A. 2008. Migracja zarobkowa a życie rodzinne kobiet z Opolszczyzny, w: *Pedagogika Społeczna*, nr 3, s. 61-80.
- Krasnodębska A. 2012. Zagraniczne migracje zarobkowe kobiet z Opolszczyzny. Na marginesie rozważań nad tożsamością, w: *Roczniki Nauk Społecznych*, vol. 4(40)/2, s. 123-138.
- Królica M. 2011. Wielokulturowa edukacja w przedszkolach (z przykładami w wybranych krajach europejskich). Częstochowa: Akademia im. Jana Długosza.
- Krzyżowski Ł. 2013. Polscy migranci i ich starzejący się rodzice. Transnarodowy system opieki międzygeneracyjnej. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Kubiszyn M. 2007. Edukacja wielokulturowa w środowisku lokalnym: studium teoretyczno-empiryczne na przykładzie Ośrodka "Brama Grodzka - Teatr NN" w Lublinie. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Kuźma E. 2005. Kobiety - nielegalne imigrantki z Polski w Brukseli pod koniec XX wieku - zjawisko i problemy, w: J. Zamojski (red.), *Kobiety i młodzież w migracjach, Migracje i Społeczeństwo*, vol. 10. Warszawa: Polska Akademia Nauk, s. 261-262.
- Levitt P. 1998. Social remittances: migration driven, local-level forms of cultural diffusion, w: *International Migration Review*, vol. 32/4, s. 926-948. <https://doi.org/10.1177/019791839803200404>
- Levitt P. 2001. *The Transnational Villagers*. Berkeley-Los Angeles: University of California Press.
- Levitt P., Jaworsky N. 2007. Transnational migration studies: past developments and future trends, w: *Annual Review of Sociology*, vol. 33/1, s. 129-156. <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.33.040406.131816>
- Levitt P., Lamba-Nieves D. 2011. Social remittances revisited, w: *Journal of Ethnic and Migration Studies*, vol. 37/1, s. 1-22. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2011.521361>
- Lewowicki T. 2011. Wprowadzenie, w: T. Lewowicki, A. Szczurek-Boruta, J. Suchodolska (red.), *Pedagogika międzykulturowa wobec wykluczenia społecznego i edukacyjnego*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, s. 9-16.
- Małek A. 2011. *Migrantki-opiekunki. Doświadczenia migracyjne Polek pracujących w Rzymie*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Małek A. 2012. Polska "badante" w Rzymie. Kształtowanie migracyjnej przestrzeni miejskiej. *Studia Migracyjne - Przegląd Polonijny*, nr 1, s. 23-34.
- Marody M., Giza-Poleszczuk A. 2004. *Przemiany więzi społecznych. Zarys teorii społecznej*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Mazurkiewicz B. 2011. Migracja zarobkowa w kontekście prawnym, w: D. Krok, P. Landwójtowicz, B. Balicka-Błagitka (red.), *Razem, ale osobno. Poradnik dla osób doświadczających problemów spowodowanych migracją zarobkową*. Opole: Diecezjalna Fundacja Ochrony Życia, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu, s. 45-54.
- McCarthy J.R., Edwards R. 2011. Transnational families, w: J.R. McCarthy, R. Edwards, *Key Concepts in Family Studies*. London: Sage, s. 187-191.
- Muszel M. 2013. Role i relacje genderowe w transnarodowych rodzinach polskich migrantów w Irlandii po 2004 roku. Referat przygotowany na konferencję "Młoda polska emigracja w UE jako

przedmiot badań psychologicznych, socjologicznych i kulturowych: EuroEmigranci.PL, Kraków, 23-24.09.2013.

Niewińska A. 2010. Emigranci walczą o dzieci, w: Rzeczpospolita, 25.05.2010.

Nikitorowicz J. 2005. Kreowanie tożsamości dziecka. Wyzwania dla edukacji międzykulturowej. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.

Nikitorowicz J. 2010. Problemy paradygmatu współistnienia w działaniach edukacji międzykulturowej, w: B. Dobrowolska, A. Pawilonis (red.), Europejska perspektywa edukacji człowieka. Pedagogika - Przyszłość - Tendencje. Siedlce: Wydawnictwo Akademii Podlaskiej, s. 15-29.

Nikitorowicz J. 2011. Wykluczanie tożsamościowe w kreującym się społeczeństwie wielokulturowym wyzwaniem dla edukacji międzykulturowej - konteksty relatywizmu i poprawności politycznej, w: T. Lewowicki, A. Szczurek-Boruta, J. Suchodolska (red.), Pedagogika międzykulturowa wobec wykluczenia społecznego i edukacyjnego. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, s. 17-29.

Nowicka E. 2006. Identity and socio-cultural capital: duality of transnational people in Poland, w: Ethnic and Racial Studies, vol. 29/6, s. 1072-1086. <https://doi.org/10.1080/01419870600960347>

Parreñas R.S. 2001. Servants of Globalization. Stanford: Stanford University Press.

Parreñas R.S. 2005. Children of Global Migration. Transnational Families and Gendered Woes. Stanford: Stanford University Press.

Pawlak A. 2012. Migrujące matki, migrujący ojcowie. Nowe sposoby realizacji roli rodzica w zglobalizowanym świecie, w: Studia Migracyjne - Przegląd Polonijny, nr 1, s. 97-123.

Pawlicki J. 2012. Jak się robi dzieci w Norwegii, w: Gazeta Wyborcza, 01.09.2012. Źródło: http://wyborcza.pl/1,76842,12401911,Jak_sie_rob_i_dzieci_w_Norwegii.html (dostęp 18.10.2013).

Pawlus M., Grzymała-Moszczyńska H. 2011. Sytuacja dziecka w wielokulturowej rodzinie - opis na podstawie wybranych przypadków, w: PEDIATRIA POLSKA, vol. 86/5, s. 498-505. [https://doi.org/10.1016/S0031-3939\(11\)70524-8](https://doi.org/10.1016/S0031-3939(11)70524-8)

Pustułka P. 2012. Polish mothers on the move: transnationality and discourses of gender, care and co-residentiality requirement in the narratives of Polish women raising in the West, w: Studia Sociologica IV, vol. 2, s. 162-175.

Rosińska-Kordasiewicz A. 2005. Praca pomocy domowej. Doświadczenia polskich migrantek w Neapolu. CMR Working Papers, nr 4/(62). Warszawa: Ośrodek Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego.

Rosińska-Kordasiewicz A., Urbańska S. 2006. Literature on Job Mobility in Poland. Job Mobilities Working Papers 2006-01. Źródło: http://www.jobmob-and-famlives.eu/papers/JFW_06-01_06_Rosinska-Kordasiewicz_Urbanska.pdf (dostęp 07.10.2014).

Rozporządzenie Rady (UE) nr 1259/2010 z dnia 20 grudnia 2010 r. w sprawie wprowadzenia w życie wzmocnionej współpracy w dziedzinie prawa właściwego dla rozwodu i separacji prawnej, Dz.Urz. UE L 343 z 29.12.2010.

Rządowa Rada Ludnościowa 2006. Sytuacja demograficzna Polski. Raport 2005-2006. Źródło: http://stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/bip/BIP_syt_dem_raport_2005-2006.pdf (dostęp 07.10.2014).

- Rządowa Rada Ludnościowa 2011. Sytuacja demograficzna Polski. Raport 2010-2011. Źródło: http://stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/bip/BIP_raport_2010-2011.pdf (dostęp 07.10.2014).
- Sękowski S. 2013. Nadgorliwość krzywdzi dzieci, w: Gość Niedzielny, nr 41. Źródło: <http://gosc.pl/doc/1732711.Nadgorliwosc-krzywdzi-dzieci> (dostęp 07.10.2014).
- Slany K. Małek A. 2005. Women's emigration from Poland during the period of political transformation, w: K. Slany (red.), International Migration. A Multidimensional Analysis. Kraków: Wydawnictwo Akademii Górniczo-Hutniczej, s. 115-154.
- Solga B. 2002. Migracje polsko-niemieckie i ich konsekwencje społeczno-ekonomiczne na obszarach wiejskich Śląska Opolskiego. Opole: Państwowy Instytut Nauk.
- Solga B. 2012. Migracje zagraniczne a rozwój i regionalna polityka migracyjna. Biuletyn Instytutu Zachodniego, nr 109/2012. Poznań: Instytut Zachodni im. Zygmunta Wojciechowskiego, Instytut Naukowo-Badawczy.
- Szczygielska I. 2013. Migracje zarobkowe kobiet i ich wpływ na funkcjonowanie rodzin. Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego. <https://doi.org/10.31338/uw.9788323519997>
- Tolstokorova A. 2009. Who cares for carers? Feminization of labor migration from Ukraine and its impact on social welfare, w: International Issues & Slovak Foreign Policy Affairs, vol. 18/1, s. 62-84.
- Urbańska S. 2009a. Matka migrantka. Perspektywa transnarodowości w badaniu przemian ról rodzicielskich, w: Studia Migracyjne - Przegląd Polonijny, nr 1, s. 61-84.
- Urbańska S. 2009b. Niepełne czy alternatywne? Transnarodowość jako perspektywa ujęcia macierzyństwa w warunkach migracji, w: Slany K. (red.), Migracje kobiet. Perspektywa wielowymiarowa. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, s. 75-88.
- Urbańska S. 2010. "Cała Polska liczy eurosieroty". Panika moralna i płeć w wykluczeniu oraz stygmatyzacji rodzin migrantów, w: Kultura i Społeczeństwo, vol. 54/3, s. 61-88.
- Urbańska S. 2011a. O niektórych barierach stawania się Europejką. Doświadczenie macierzyństwa na odległość w narracjach polskich, wieloletnich robotnic w Belgii, w: K. Kaźmierska, K. Waniek (red.), Integracja europejska a przemiany kulturowe w Europie. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, s. 81-118.
- Urbańska S. 2011b. Przemiany macierzyństwa w procesie globalnych migracji kobiet. Warszawa: Instytut Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego (praca doktorska, publikacja przygotowywana przez Fundację Nauki Polskiej).
- Urbańska S. 2012. Nie pytajmy o wychowanie. Pytajmy o system, w: Kultura Liberalna, 29.05.2012. Źródło: <http://kulturaliberalna.salon24.pl/422119,urbanska-nie-pytajmy-o-wychowanie-pytajmy-o-system> (dostęp 07.10.2014).
- Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. Prawo prywatne międzynarodowe, Dz.U. z 2011 r., nr 80, poz. 432.
- Versieux N. 2010. Rozwód po europejsku. Źródło: <http://www.voxeurop.eu/pl/content/article/440541-rozwod-po-europejsku> (dostęp 07.10.2014).
- Wieliński B.T. 2009. Koniec polsko-niemieckiej wojny o dziecko, w: Gazeta Wyborcza, 20.03.2009. Źródło: http://www.archiwum.wyborcza.pl/Archiwum/1,0,5282162,20090320RP-DGW,Koniec_polskoniemieckiej_wojny_o_dziecko,.html (dostęp 18.10.2013).

Wielokulturowość na co dzień - dobre praktyki z Zespołu Szkół w Podkowie Leśnej (2013).
[http://www.wvpe.gov.pl/index.php?params\[section_id\]=9¶ms\[category_id\]=302¶ms\[id\]=1147](http://www.wvpe.gov.pl/index.php?params[section_id]=9¶ms[category_id]=302¶ms[id]=1147) (dostęp 18.10.2013).

Wilk J. 2002. Pedagogika rodziny. Lublin: Instytut Pedagogiki Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

Zieliński P. 2010. Edukacja międzykulturowa Wietnamczyków w Polsce z uwzględnieniem dzieci rodzin polsko wietnamskich, w: Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Seria Pedagogika, nr 19, s. 177-191.

Izabela Grabowska, Ewa Jaźwińska, **Migracje a transfer jawnych i ukrytych komponentów kapitału ludzkiego**

Arrow K.J. 1962. The economic implication of learning by doing, w: Review of Economic Studies, vol. 29/3, s. 155-173. <https://doi.org/10.2307/2295952>

Baláž V., Williams A. M. 2004. 'Been there, done that': international student migration and human capital transfers from the UK to Slovakia, w: Population, Space and Place, vol. 10/3, s. 217-237.
<https://doi.org/10.1002/psp.316>

Beach K. 1999. Consequential transitions: a sociocultural expedition beyond transfer in education, w: Review of Research in Education, vol. 24/1, s. 101-139. <https://doi.org/10.3102/0091732X024001101>

Boski P. 2013. A psychology of economic migration, w: Journal of Cross-Cultural Psychology, vol. XX/X, s. 1-27.

Bourdieu P. 1986. The Form of Capital, w: J.G. Richardson (red.), Handbook of Theory and Research for Sociology and Education. New York: Greenwood Press, s. 117-142.

CDS 2010a. Powroty z migracji zagranicznych do Małopolski (raport z badań). Kraków: Centrum Doradztwa Strategicznego.

CDS 2010b. Migracja powrotna w województwie dolnośląskim (raport z badań). Kraków: Centrum Doradztwa Strategicznego.

CDS 2011. Migracja powrotna w województwie śląskim w latach 2004-2011 (raport z badań). Kraków: Centrum Doradztwa Strategicznego.

Currie S. 2007. De-skilled and devalued: the labour market experience of Polish migrants in the UK following EU enlargement, w: The International Journal of Comparative Labour Law and Industrial Relations, vol. 23/1, s. 83-116.

Engbersen G., Grabowska-Lusinska I., Leerkes A., Snel E., Burgers J. 2013. A Typology of labour migration. On the differential attachments of migrants from Central and Eastern Europe, w: Journal of Ethnic and Migration Studies, vol. 39/6, s. 959-981.
<https://doi.org/10.1080/1369183X.2013.765663>

Evans K. 2002. The challenges of 'making learning visible': problems and issues in recognizing tacit skills and key competences, w: K. Evans, P. Hodkinson, P. Unwin (red.), Working to Learn: Transformative Learning in the Workplace. London: Kogan Page, s. 79-94.
https://doi.org/10.4324/9780203417164_chapter_5

Gertler M.S. 2003. Tacit knowledge and economic geography of context; or the undefinable tacitness of being (there), w: *Journal of Economic Geography*, vol. 3/13, s. 75-99.

<https://doi.org/10.1093/jeg/3.1.75>

Giza-Poleszczuk A., Marody M., Rychard A. 2000. *Strategie i system. Polacy w obliczu zmiany społecznej*. Warszawa: Instytut Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk.

Grabowska-Lusińska I. 2012. *Migrantów ścieżki zawodowe bez granic*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.

Grabowska-Lusińska I. (red.) 2010. *Poakcesyjne powroty Polaków*. CMR Working Papers, nr 43/(101). Warszawa: Ośrodek Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego.

Grabowska-Lusińska I., Jaźwińska E. 2012. Mobilność przestrzenna, społeczna i kariery zawodowe migrantów: cele, problemy i podejścia badawcze, w: *Studia Migracyjne - Przegląd Polonijny*, nr 2, s. 71-103.

Grabowska-Lusińska I., Jaźwińska E. 2013a. Znaczenie migracji w życiu zawodowym kobiet i mężczyzn, w: *Kultura i Społeczeństwo*, vol. 57/3, s. 85-108. <https://doi.org/10.2478/kultura-2013-0024>

Grabowska-Lusińska I., Jaźwińska E. 2013b. Migracja - epizod czy etap w życiu zawodowym?, *Studia Migracyjne - Przegląd Polonijny*, nr 4, s. 73-93.

Grabowska-Lusińska I., Okólski M. 2009. *Emigracja ostatnia?* Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.

GUS 2013a. *Kapitał ludzki w Polsce w 2011 r.* Gdańsk: Główny Urząd Statystyczny.

GUS 2013b. *Ludność. Stan i struktura demograficzno-społeczna. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011*. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.

GUS 2013c. *Migracje zagraniczne ludności. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011*. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.

Landolt P. 2001. Salvadorian economic transnationalism: embedded strategies for household maintenance, immigrant incorporation, and entrepreneurial expansion, w: *Global Networks*, vol. 1/3, s. 217-241. <https://doi.org/10.1111/1471-0374.00014>

Levitt P. 1998. Social remittances: migration driven local-level forms of cultural diffusion, w: *International Migration Review*, vol. 32/4, s. 926-948. <https://doi.org/10.1177/019791839803200404>

Levitt P. 2001. *The Transnational Villagers*. Berkeley-Los Angeles: University of California Press.

Levitt P., Lamba-Nieves D. 2011. Social remittances revisited, w: *Journal of Ethnic and Migration Studies*, vol. 37/1, s. 1-22. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2011.521361>

Li F.N.L, Findlay A.M., Jowett A.J., Skeldon R. 1996. Migrating to learn and learning to migrate: a study of the experiences and intentions of international student migrants, w: *International Journal of Population Geography*, vol. 2/1, s. 51-68. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1099-1220\(199603\)2:1<51::AID-IJPG17>3.0.CO;2-B](https://doi.org/10.1002/(SICI)1099-1220(199603)2:1<51::AID-IJPG17>3.0.CO;2-B)

Lundvall B.-A., Johnson B. 1994. The learning economy, w: *Journal of Industry Studies*, vol. 1/2, s. 23-42. <https://doi.org/10.1080/13662719400000002>

Łukowski W. 2004. Społeczny sens migracji sezonowych, w: P. Kaczmarczyk, W. Łukowski (red.), Polscy pracownicy na rynku Unii Europejskiej. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar, s. 191-207.

Makowski K. 2000. Kapitał ludzki w skali mikroekonomicznej, w: M. Rybak (red.), Zarządzanie kapitałem ludzkim w przedsiębiorstwie. Monografie i Opracowania Szkoły Głównej Handlowej. Warszawa: Oficyna Wydawnicza Szkoły Głównej Handlowej.

Matejko E. 2004. Migracja sezonowa jako strategia działania w kontekście sytuacji na polskim i hiszpańskim rynku pracy, w: P. Kaczmarczyk, W. Łukowski (red.), Polscy pracownicy na rynku Unii Europejskiej. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar, s. 240-259.

Merton R.K. 1996. On Social Structure and Science. Chicago-London: The University of Chicago Press.

Okólski M. 2001. Mobilność przestrzenna z perspektywy koncepcji ludności niepełnej, w: E. Jaźwińska, M. Okólski (red.), Ludzie na huśtawce. Migracje między peryferiami Polski i Zachodu. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar, s. 31-61.

Polanyi M. 1966. The Tacit Dimension. New York: Doubleday.

Salt J. 1997. International Movements of the Highly Skilled. OECD Occasional Paper, nr 30. Paris: OECD.

Trevena P. 2013. Why do highly educated migrants go for low skilled jobs? A case of Polish graduates working in London, w: B. Glorious, I. Grabowska-Lusinska, A. Kuvik (red.), Mobility in Transition. Migration Patterns after EU Enlargement, Amsterdam: Amsterdam University Press, s. 169-190. <https://doi.org/10.1515/9789048515493-009>

Williams A.M. 2007. International labour migration and tacit knowledge transactions: a multi level perspective, w: Global Networks, vol. 7/1, s. 29-50. <https://doi.org/10.1111/j.1471-0374.2006.00155.x>

Williams A.M., Baláž V. 2005. What human capital, which migrants? Returned skilled migration to Slovakia from the UK, w: International Migration Review, vol. 29/2, s. 439-468. <https://doi.org/10.1111/j.1747-7379.2005.tb00273.x>

Vertovec S. 2012. Transnarodowość. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Zagórski K. 2007. Warunki życia społeczeństwa polskiego - problemy i strategie. Warszawa: Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej; udostępnione w Archiwum Danych Społecznych, ID P0049.

Katarzyna Andrejuk, **Wychowywanie Europejczyków? Migracje edukacyjne Polaków do Wielkiej Brytanii w kontekście mobilności międzynarodowej studentów z Polski po 2004 roku**

Andrejuk K. 2013. Europeizacja w diasporze. Studenci polscy na uczelniach w Londynie po 2004 roku. Warszawa: Wydawnictwo Instytutu Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk.

Deutsch K., Burrell S.A., Kann R.A., Lee M., Lichterman M., Lindgren R.E., Loewenheim F.L., Van Wagenen R.W., Dobrich J. 1957. Political community and the North Atlantic area, w: Social Research, vol. 24/4, s. 486-488.

- Eigmüller M. 2013. Europeanization from below: the influence of individual actors on the EU integration of social policies, w: Journal of European Social Policy, vol. 23/4, s. 363-375.
<https://doi.org/10.1177/0958928713507467>
- EMN Synthesis Report. 2013. Immigration of International Students to the EU,
http://www.emn.lv/wp-content/uploads/Immigration_of_International_Students_to_the_EU_SR_11April2013_FINAL.pdf
- Favell A. 2009. Immigration, migration and free movement in the making of Europe, w: J.T. Checkel, P.J. Katzenstein (red.), European Identity. Cambridge: Cambridge University Press, s. 167-189
<https://doi.org/10.1017/CBO9780511806247.008>
- Favell A., Recchi E. 2011. Social mobility and spatial mobility, w: A. Favell, V. Guiraudon (red.), Sociology of the European Union. Basingstoke: Palgrave Macmillan, s. 50-75.
https://doi.org/10.1007/978-0-230-34390-0_3
- Feyen B., Krzaklewska E. 2013. 'Generation Erasmus' - The New Europeans? A Reflection, w: B. Feyen, E. Krzaklewska (red.), The ERASMUS Phenomenon - Symbol of a New European Generation? Frankfurt am Main-Wien: Peter Lang-International Academic Publishers, s. 229-242.
<https://doi.org/10.3726/978-3-653-03007-5>
- Feyen B., Krzaklewska E. (red.) 2013. The ERASMUS Phenomenon - Symbol of a New European Generation? Frankfurt am Main-Wien: Peter Lang-International Academic Publishers.
<https://doi.org/10.3726/978-3-653-03007-5>
- Fligstein N. 2008. Euroclash. The EU, European Identity, and the Future of Europe. Oxford: Oxford University Press.
- Howell K.E. 2004. Europeanization, European Integration and Financial Services Developing Theoretical Frameworks and Synthesising Methodological Approaches. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Konopacki S. 1998. Komunikacyjna teoria integracji politycznej Karla Deutscha, w: Studia Europejskie, nr 1, s. 37-47.
- Kuhn T. 2012. Why educational exchange programmes miss their mark: crossborder mobility, education and European identity, w: Journal of Common Market Studies, vol. 50/6, s. 994-1010.
<https://doi.org/10.1111/j.1468-5965.2012.02286.x>
- Mitchell K. 2012. Student mobility and European identity: Erasmus study as a civic experience?, w: Journal of Contemporary European Research, vol. 8/4, s. 490-518.
- OECD - Education at a Glance 2012: OECD Indicators, OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/eag-2012-en>
- Radaelli C. 2003. The Europeanization of public policy, w: K. Featherstone, C. Radaelli (red.), The Politics of Europeanization. Oxford: Oxford University Press, s. 27-56.
<https://doi.org/10.1093/0199252092.003.0002>
- Salamańska J., Baglioni L.G., Recchi E. 2013. Navigating the European Space. Physical and Virtual Forms of Cross-Border Mobility among EU Citizens. EUCROSS Working Paper # 5.
- Recchi E. 2012. Transnational Practices and European Identity. From Theoretical to Policy Issues. EUCROSS Working Paper # 3.

Teichler U. 2004. The changing debate on internationalisation of higher education, w: Higher Education, vol. 48/1, s. 5-26. <https://doi.org/10.1023/B:HIGH.0000033771.69078.41>

Trąbka A. 2013. Biograficzne konsekwencje międzynarodowej mobilności w dzieciństwie: przypadek Third Culture Kids, w: Studia Migracyjne - Przegląd Polonijny, nr 2/2013, s. 51-70.

Useem R.H., Downie R.D. 1976. Third-Culture Kids, w: Today's Education, vol. 65/3, s. IX-X.

Wolfeil N. 2009. Student Mobility from New to Old Member States in the European Union - Changing Patterns after 1st of May 2004? CMR Working Papers, nr 42/(100). Warszawa: Ośrodek Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego.

Krystian Heffner, Brygida Solga, Zmieniająca się rola migracji zagranicznych w rozwoju regionów w Polsce

Bauer T., Dietz B., Zimmermann K.F., Zwintz E. 2005. German migration: development, assimilation and labour market effects, w: K.F. Zimmermann (red.), European Migration. What Do We Know? Oxford-New York: Oxford University Press, s. 197-261.

De Haas H. 2010. Migration and development: a theoretical perspective, w: International Migration Review, vol. 1/44, s. 227-264. <https://doi.org/10.1111/j.1747-7379.2009.00804.x>

Dziekońska M. (red.), Sawicki J., Kotliński A., Pilarczyk-Mańko K., Rosiak Ż., Haberla M. 2012. Powroty z zagranicy mieszkańców województwa podlaskiego. Seria publikacji Podlaskiego Obserwatorium Polityki Społecznej. Białystok: Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku.

Fihel A., Kaczmarczyk P. 2009. Migration: a threat or a chance? Recent migration of Poles and its impact on the Polish labour market, w: K. Burrell (red.), Polish Migration to the UK in the 'New' European Union After 2004, London: Ashgate, s. 23-48.

Fromhold-Eisebith M. 2002. Internationale Migration Hochqualifizierter und technologieorientierte Regionalentwicklung, "IMIS-Beiträge", Heft 19.

Grabowska M. (red.) 2010. Migracje a rynek pracy w województwie lubelskim. Warszawa: Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej.

Grabowska-Lusińska I., Okólski M. 2008. Migracja z Polski po 1 maja 2004 r.: jej intensywność i kierunki geograficzne oraz alokacja migrantów na rynkach pracy krajów Unii Europejskiej. CMR Working Papers, nr 33/(91). Warszawa: Ośrodek Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego.

GUS 2013. Migracje zagraniczne ludności. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.

Harris J., Todaro M. 1970. Migration, unemployment and development: a two-sector analysis, w: The American Economic Review, vol. 60/1, s. 126-142.

Heffner K. 2009. W kierunku strategii migracyjnej regionu w nowej Europie, w: K. Heffner, A. Trzcielińska-Polus (red.), Colloquium Opole 2008: Otwarta Europa - otwarte regiony - nowy wymiar migracji. Opole: Wydawnictwo Instytut Śląski.

Heffner K. 2012. Migracje a rozwój regionu. Znaczenie procesów migracyjnych dla rozwoju regionów w Polsce, w: R. Rauziński, T. Sołdra-Gwiżdż (red.), Społeczeństwo Śląska Opolskiego 1945-2011-2035 -

aspekty społeczne, demograficzne i rynku pracy. Warszawa-Opole: PIN - Instytut Śląski, Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego, s. 79-92.

Heffner K., Rauziński R. 2012. Region migracyjny, jego cechy i ewolucja w Polsce na przykładzie Śląska Opolskiego, w: P. Kaczmarczyk, M. Lesińska (red.), *Krajobrazy migracyjne Polski*. Warszawa: Ośrodek Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego, s. 61-85.

Heffner K., Solga B. 2013. Współczesne wyzwania i zagrożenia dla rozwoju regionów w kontekście zjawisk emigracji i reemigracji, w: A. Zagórska (red.), *Problemy Śląska ze szczególnym uwzględnieniem województwa opolskiego wyzwaniem dla ekonomii społecznej*. Opole: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu, s. 58-70.

Impact of migration on population change. Results from the ESPON DEMIFER Project. Źródło: http://www.espon.eu/export/sites/default/Documents/Projects/AppliedResearch/DEMIFER/demifer_PB_migr_impact.pdf (dostęp 11.10.2014).

Kaczmarczyk P. (red.) 2008. *Migracje zagraniczne a procesy rynku pracy. Przypadek Lubelszczyzny*. Warszawa-Lublin: Ośrodek Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego, Instytut Rynku Pracy - Fundacja Nowy Staw.

Kaczmarczyk P. 2010. Poakcesyjne migracje Polaków - próba bilansu, w: *Studia Migracyjne - Przegląd Polonijny*, nr 4, s. 5-26.

Kaczmarczyk P., Mioduszevska M., Żylicz A. 2009. Impact of the post-accession migration on the polish labor market, w: M. Kahanec, K.F. Zimmermann (red.), *EU Labor Markets After Post-Enlargement Migration*. Berlin-Heidelberg: Springer, s. 219-253. https://doi.org/10.1007/978-3-642-02242-5_9

Lanzieri G. 2007. Long-term population projections at regional level. *Statistics in focus. Population and Social Conditions*, nr 28/200. Źródło: http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/conferences/demographicchallenge_jan07/doc/pdf/eurostat_ltpopu_en.pdf (dostęp 11.10.2014).

Lewis J.R. 1986. International labour migration and uneven regional development in labour exporting countries, w: *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*, vol. 77/1, s. 27-41. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9663.1986.tb01293.x>

Migracje zagraniczne w latach 2007-2009. Wyniki badań i analiz. 2009. Kraków: Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie.

Mioduszevska M. 2008. Najnowsze migracje z Polski w świetle danych Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności. *CMR Working Papers*, nr 36/94. Warszawa: Ośrodek Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego.

Okólski M., Kaczmarczyk P. 2013. Przyszłość demograficzna Polski. *Opinie i Rekomendacje OBMF*, nr 1. Źródło: http://www.obmf.pl/publikacje/Opinie%20i%20Rekomendacje%20OBMF%20nr%201_2013.pdf (dostęp 11.10.2014).

Passaris C. 1989. Immigration and the evolution of economic theory, w: *International Migration*, vol. 27/4, s. 525-542. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2435.1989.tb00469.x>

Ratha D. 2005. Workers' Remittances: An Important and Stable Source of External Development Finance. Economics Seminar Series, Paper 9. Źródło: http://repository.stcloudstate.edu/econ_seminars/9 (dostęp 11.10.2014).

Rauziński R., Szczygielski K. 2009. Skutki zjawiska emigracji z obszaru Śląska Opolskiego (wybrane aspekty demograficzne). Biuletyn RPO, nr 66. Warszawa: Rzecznik Praw Obywatelskich.

Solga B. (red.) 2009. Zmieniająca się rola migracji w rozwoju regionalnym. Opole: Stowarzyszenie Instytut Śląski, PIN - Instytut Śląski w Opolu, Centrum Badań Migracji Zagranicznych.

Solga B. 2012. Foreign migration in the context of development and regional migration policy. Bulletin Institute for Western Affairs, nr 109. Poznań: Institute for Western Affairs.

Solga B. 2013. Miejsce i znaczenie migracji w rozwoju regionalnym. Opole: Politechnika Opolska.

Solga B. 2014. The importance of international return migration in the rural development, w: Studia Regionalia, vol. 39. Warszawa: Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju Polskiej Akademii Nauk.

Taylor J.E. 1999. The new economics of labour migration and the role of remittances in the migration process, w: International Migration, vol. 37/1, s. 63-88. <https://doi.org/10.1111/1468-2435.00066>

Thränhardt D. 2008. Entwicklung durch Migration: ein neuer Forschungs- und Politikanstaz, w: D. Thränhardt (red.), Entwicklung und Migration. Jahrbuch Migration 2006/2007. Berlin: LIT.

Trajektorie migracyjne województwa podkarpackiego. 2010. Kraków: Centrum Doradztwa Strategicznego.

Wesołowska M. 2011. Migracje zagraniczne i ich skutki w regionie peryferyjnym (na przykładzie województwa lubelskiego), w: Barometr Regionalny, nr 3(25). Źródło: http://www.br.wszia.edu.pl/zeszyty/pdfs/br25_07wesolowska.pdf (dostęp 11.10.2014).

Romuald Jończy, Robert Rauziński, Diana Rokita-Poskart, Ekonomiczno-społeczne skutki współczesnych migracji na przykładzie Śląska Opolskiego

GUS 2013. Migracje zagraniczne ludności. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.

Jończy R. 2003. Migracje zarobkowe ludności autochtonicznej z województwa opolskiego. Studium ekonomicznych determinant i konsekwencji. Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego.

Jończy R. 2006. Wpływ migracji zagranicznych na dysharmonię rozwoju województwa opolskiego ze szczególnym uwzględnieniem rynku pracy. Opole: Wydawnictwo Instytut Śląski.

Jończy R. 2009. Wpływ kryzysu makroekonomicznego na emigrację zagraniczną i emigracji na kryzys (próba oceny z perspektywy makro- i mezoekonomicznej), w: A. Zagórska (red.), Wyzwania dla polityki społecznej Śląska w kontekście kryzysu i procesów demograficznych. Opole: Wydawnictwo Instytut Śląski, s. 114–121

Jończy R. 2010. Migracje zagraniczne z obszarów wiejskich województwa opolskiego po akcesji Polski do Unii Europejskiej. Wybrane aspekty ekonomiczne i demograficzne. Opole–Wrocław: Wydawnictwo Instytut Śląski.

Jończy R. 2011. Zagraniczne migracje zarobkowe z województwa opolskiego w latach 2008–2010. Diagnoza i rekomendacje w kontekście zrównoważonego rozwoju regionalnego (ze szczególnym uwzględnieniem rynku pracy i sfery fiskalnej). Opole: Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego.

Jończy R. 2014. Ekonomiczno-społeczne skutki współczesnych migracji w wymiarze regionalnym na przykładzie regionu opolskiego. Warszawa 2014.

<https://doi.org/10.31338/uw.9788323516194.pp.233-246>

Jończy R., Rokita-Poskart D. 2011. Skutki migracji zarobkowej w sferze wpływów do budżetów samorządów terytorialnych i państwa, w: R. Jończy (red.), Zagraniczne migracje zarobkowe z województwa opolskiego w latach 2008–2010. Diagnoza i rekomendacje w kontekście zrównoważonego rozwoju regionalnego (ze szczególnym uwzględnieniem rynku pracy i sfery fiskalnej). Opole: Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego, s. 81–100.

Jończy R., Rokita-Poskart D. 2012a. Ekspertyza dotycząca wpływu migracji na sytuację demograficzną i społeczną województwa opolskiego sporządzona na zamówienie Regionalnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Opolu, Opole (materiał nieopublikowany).

Jończy R., Rokita-Poskart D. 2012b. Migracje zarobkowe a poziom cen w sferze lokalnego handlu w świetle badań empirycznych i analiz porównawczych, w: P. Kaczmarczyk, M. Lesińska (red.), Krajobrazy migracyjne Polski. Warszawa: Ośrodek Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego, s. 85–110.

Jończy R., Rokita-Poskart D., Tanas M. 2013. Exodus absolwentów szkół średnich województwa opolskiego do dużych ośrodków regionalnych kraju oraz za granicę (w kontekście problemu depopulacji województwa oraz wyzwań dla szkolnictwa wyższego i regionalnego rynku pracy). Opole: Wydawnictwo Instytut Śląski.

Nycz E. 2005. Problematyka pracy i migracji w opiniach mieszkańców pogranicza etniczno-kulturowego (komunikat z badań terenowych w gminie Bierawa) w: K. Glombik, P. Morciniec (red.), Wyjazdy zarobkowe – szansa czy zagrożenie? Perspektywa społeczno-moralna. Opole: Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego.

Pisz Z. 2004. Obraz społeczny Śląska na przełomie wieków. Opole: Wydawnictwo Instytut Śląski.

Rauziński R. 1999. Współczesne migracje zagraniczne na Śląsku Opolskim, Aspekty demograficzne i społeczne. Opole: Wydawnictwo Instytut Śląski.

Rauziński R. 2012. Śląsk Opolski regionem kryzysu demograficznego, w: R. Rauziński, T. Sołdra-Gwizdź (red.), Społeczeństwo Śląska Opolskiego 1945–2011–2035 – aspekty społeczne, demograficzne i rynku pracy. Warszawa–Opole: PIN – Instytut Śląski, Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego, s. 27–63.

Rauziński R., Szczygielski K. 2008. Śląska ludność rodzima w strukturze demograficznej i społecznej Śląska Opolskiego. Wczoraj i dziś. Opole: Wydawnictwa Wyższej Szkoły Zarządzania i Administracji.

Rostropowicz-Miśko M. 2007. Migracje ludności ze Śląska Opolskiego do Niemiec w latach 1989–2005. Opole: Fundacja Nauki i Kultury na Śląsku.

Solga B. 2002. Migracje polsko-niemieckie i ich konsekwencje społeczno-ekonomiczne na obszarach wiejskich Śląska Opolskiego. Opole: Wydawnictwo Instytut Śląski.

Strategia rozwoju województwa opolskiego. Opole 2005. Źródło: http://oris.opolskie.pl/g2/big/2011_01/ddf69b6e8910ce4b1769429dc2d34ecb.pdf (dostęp 10.10.2014).

Strategia rozwoju województwa opolskiego do 2020 r. Opole 2012. Źródło: http://strateg.stat.gov.pl/strategie_pliki/opolskie_2012.pdf (dostęp: 10.10.2014).

Zjawisko eurosieroctwa w województwie opolskim. Raport z badań przeprowadzonych przez ROPS w Opolu. Opole 2008. Źródło: <http://www.rops-opole.pl/pobierz/Eurosieroctwo/Eurosieroctwo.pdf> (dostęp 11.06.2014).

Sylwia Urbańska, Regionalne i lokalne konteksty migracji – przypadek Podlasia

Celińska-Janowicz D., Miszczuk A., Płoszaj A., Smętkowski M. 2010. Aktualne problemy demograficzne regionu Polski wschodniej. Warszawa: Wydawnictwo Centrum Europejskich Studiów Regionalnych i Lokalnych EUROREG, Uniwersytet Warszawski.

Cieślińska B., Sadowski A. (red.) 2010. „Uciekający” kapitał. Emigracja zarobkowa w świetle badań ankietowych mieszkańców Białegostoku, w: Pogranicze. Studia Społeczne. vol. 16.

Danilewicz W. 2010. Rodzina ponad granicami. Transnarodowe doświadczenia wspólnoty rodzinnej. Białystok: Wydawnictwo Trans Humana.

Dziekońska M. (red.), Sawicki J., Kotliński A., Pilarczyk-Mańko K., Rosiak Ż., Haberla M. 2012. Powroty z zagranicy mieszkańców województwa podlaskiego. Seria publikacji Podlaskiego Obserwatorium Polityki Społecznej. Białystok: Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku.

Każmierska K., Waniek K., Piotrowski A. 2011. Biographical consequences of working abroad in the context of european mental space construction (draft version). Referat przygotowany na konferencję „Euroidentities Final Conference”, Brussels, 9–10.02.2011. Źródło: www.euroidentities.org/Workinprogress/Fileupload,248856,en.pdf (dostęp 19.07.2014).

Kukulak-Dolata I. 2009. Profile emigracji zarobkowych mieszkańców województwa podlaskiego. Białystok–Warszawa: Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Białymstoku, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych w Warszawie.

Kuźma E. 2013. Migracje Polek z obszarów peryferyjnych kraju do metropolii europejskich. Analiza społecznych konsekwencji współczesnej mobilności przestrzennej kobiet na przykładzie Podlasierek w Brukseli. Referat przygotowany na konferencję „Młoda polska emigracja w UE jako przedmiot badań psychologicznych, socjologicznych i kulturowych”, Kraków, 23–24.09.2013. Źródło: www.euroemigranci.pl/dokumenty/pokonferencyjna/Kuzma.pdf (dostęp 19.07.2014).

GUS 2013. Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie podlaskim w 2012 r. Białystok: Główny Urząd Statystyczny.

GUS 2014. Sytuacja demograficzna województwa podlaskiego w okresie członkostwa Polski w Unii Europejskiej. Białystok: Główny Urząd Statystyczny.

Łukasiuk M. 2007. Obcy w mieście. Migracja do współczesnej Warszawy. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Żak.

Mioduszewska M. 2008. Najnowsze migracje z Polski w świetle danych Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności. CMR Working Papers, nr 36/(94). Warszawa: Ośrodek Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego.

Morawski R. (red.), Sęk M., Hędrzak-Mącznik M., Kmieć W., Okularczyk M., Bryła M. 2013. Zagrożenie ubóstwem wśród osób pracujących w województwie podlaskim. Seria publikacji Podlaskiego Obserwatorium Polityki Społecznej. Białystok: Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku.

Mucha J., Krzyżowski Ł. 2012. Opieka społeczna w migranckich sieciach rodzinnych. Polscy migranci w Islandii i ich starzy rodzice w Polsce, w: Kultura i Społeczeństwo, vol. 56/1, s. 191–217.
<https://doi.org/10.2478/v10276-012-0010-8>

Program w zakresie pomocy społecznej i polityki prorodzinnej w województwie podlaskim na lata 2009–2013. Białystok 2008. Źródło:
http://www.rops.wrotapodlasia.pl/pl/programy_raporty_publicacje/var/resources/48/75/33/program_pomoc_spoeczna.pdf (dostęp 09.10.2014).

Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020. Aktualizacja. Warszawa 2013. Źródło: http://strateg.stat.gov.pl/strategie_pliki/Strategia_Polska_Wschodnia.pdf (dostęp 09.10.2014).

Sytuacja na podlaskim rynku pracy (maj 2013). Białystok 2013. Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku.

Śledź D. (red.), Byczkowska-Ślęzak J., Dolińska-Szwarc A., Toczyński T., Tomczyk U. 2013. Aktywność zawodowa mieszkańców wsi i małych miast województwa podlaskiego. Seria publikacji Podlaskiego Obserwatorium Polityki Społecznej. Białystok: Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku.

Urbańska S. 2010. „Cała Polska liczy eurosieroty”. Panika moralna i płeć w wykluczeniu oraz stygmatyzacji rodzin migrantów, w: Kultura i Społeczeństwo, vol. 54/3, s. 61–88.

Urbańska S. 2011. Przemiany macierzyństwa w procesie globalnych migracji kobiet. Niepublikowana praca doktorska. Warszawa: Instytut Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego.

Urbańska S. 2015. Matka Polka na odległość. Z doświadczeń migracyjnych robotnic 1989–2010. Monografie Fundacji Nauki Polskiej. Toruń: Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika.

Widmer E., Schneider N.F. (red.) 2006. State-of-the-Art of Mobility Research. A Literature Analysis for Eight Countries. JobMob and FamLives Working Paper, nr 6-01. Źródło: http://www.jobmob-and-famlives.eu/papers/JFW_06-01_Widmer_Schneider.pdf (dostęp 09.10.2014).

Jan Brzozowski, **Skutki regionalne i lokalne migracji – przypadek Małopolski**

Bieńkowska D., Ulański C., Szymańska J. 2010. Kierunek Małopolska. Charakterystyka powracających i rekomendacje jak nie zmarnować ich kapitału. Kraków: Centrum Doradztwa Strategicznego.

Blejwas S.A. 2001. Polska diaspora w Stanach Zjednoczonych 1939–1989, w: A. Walaszek (red.), Polska diaspora. Kraków: Wydawnictwo Literackie, s. 91–111.

CDS 2010a. Powroty z migracji zagranicznych do Małopolski. Skala zjawiska, charakterystyka oraz potencjał powracających. Kraków: Centrum Doradztwa Strategicznego.

CDS 2010b. Ranking atrakcyjności powiatów województwa małopolskiego. Kraków: Centrum Doradztwa Strategicznego.

Dębowska O. 2007. Migracje – wyniki aktualnych badań i analiz. Kraków: Małopolskie Obserwatorium Rynku Pracy i Edukacji, Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie.

GUS 2013. Bank Danych Lokalnych. Źródło:

http://www.stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks (dostęp 01.12.2013).

Iglicka K. 2009. Powroty Polaków w okresie kryzysu gospodarczego. W pętli pułapki migracyjnej. Raport z badań, Raporty i Analizy, nr 1/09. Warszawa: Centrum Stosunków Międzynarodowych.

Jaźwińska E. 2001. Migracja niepełna ludności Polski: zróżnicowanie międzyregionalne, w: E. Jaźwińska, M. Okólski (red.), Ludzie na huśtawce. Migracje między peryferiami Polski i Zachodu. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar, s. 101–124.

Kaczmarczyk P. 2010. Poakcesyjne migracje Polaków – próba bilansu, w: Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny, nr 4, s. 5–36.

Kozak S. 2010. Patologia eurosieroctwa w Polsce. Skutki migracji zarobkowej dla dzieci i ich rodzin. Warszawa: Difin.

McCormick B., Wahba J. 2001. Overseas work experience, savings and entrepreneurship amongst return migrants to LDCs, w: Scottish Journal of Political Economy, vol. 48/2, s. 164–178.

<https://doi.org/10.1111/1467-9485.00192>

MORPiE 2009. Migracje zagraniczne w latach 2007–2009. Wyniki badań i analiz. Kraków: Małopolskie Obserwatorium Rynku Pracy i Edukacji, Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie.

Roguska B. 2007. Praca Polaków za granicą. Komunikat z badań. Warszawa: Centrum Badań Opinii Społecznej.

Sjaastad L.A. 1962. The costs and returns of human migration, w: Journal of Political Economy, vol. 70/5, (part 2: Investment in human beings), s. 80–93. <https://doi.org/10.1086/258726>

Walaszek A. 2007. Migracje Europejczyków 1650–1914. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Michał P. Garapich, **Wpływ poakcesyjnych migracji na polską diasporę – zarys problematyki**

Bielewska A. 2012. Changing Polish Identities. Post-War and Post-Accession Polish Migrants in Manchester. Oxford-Wien: Peter Lang.

Botterill K. 2014. Family and mobility in second modernity: Polish migrant narratives of individualization and family life, w: Sociology, vol. 48/2, s. 233-250.

<https://doi.org/10.1177/0038038512474728>

Burrell K. 2003. Small-scale transnationalism: homeland connections and the Polish 'community' in Leister, w: International Journal of Population Geography, vol. 9/4, s. 323-335.

<https://doi.org/10.1002/ijpg.290>

Chodakiewicz M.J. 2005. Brytyjska Polonia (recenzja wydanej w 2004 roku książki pod red. Petera Stachury *The Poles in Britain, 1940-2000: From Betrayal to Assimilation*. London-Portland: Frank Cass), w: *Glaukopis*, nr 2-3/2005, s. 411-413.

Cohen R. 1997. *Global Diasporas. An Introduction*. London: University College London Press.
<https://doi.org/10.4324/9780203228920>

Dagevos J. (red.) 2011. *Polish Migrants. Study of Poles who have Recently Migrated to and Registered in the Netherlands*. The Hague: The Netherlands Institute for Social Research.

Diehl C., Koenig M. 2013. God can wait: new migrants in Germany between early adaptation and religious re-organisation, w: *International Migration*, vol. 51/3, s. 8-22.
<https://doi.org/10.1111/imig.12093>

Dunin-Wąsowicz R. 2013. Polacy w brytyjskim społeczeństwie obywatelskim - analiza formalnych stowarzyszeń i organizacji, w: J. Kucharczyk (red.) *Nic o nas bez nas. Partycypacja obywatelska Polaków w Wielkiej Brytanii*. Warszawa: Instytut Spraw Publicznych, s. 79-104.

Eade, J., Drinkwater S., Garapich M.P. 2006. *Class and Ethnicity. Polish migrants in London*. Economic and Social Research Council End of Award Report, RES-000-22-1294.

Fiń A., Legut A., Mazurek K., Nowak W., Nowosielski M., Schöll-Mazurek K. 2013. *Polityka polonijna w ocenie jej wykonawców i adresatów*. Poznań: Instytut Zachodni.

Frelak Segeš J., Grot K. 2013. Uczestnictwo Polaków w życiu społecznym i politycznym w Wielkiej Brytanii - wymiar historyczny i społeczny, w: J. Kucharczyk (red.), *Nic o nas bez nas. Partycypacja obywatelska Polaków w Wielkiej Brytanii*. Warszawa: Instytut Spraw Publicznych, s. 43-78.

Friszke A. 1999. *Życie polityczne emigracji*. Warszawa: Biblioteka "Więzi". Galent M., Goddeeris I., Niedźwiedzki D. 2009. *Migration and Europeanisation*. Kraków: Zakład Wydawniczy Nomos.

Garapich M.P. 2008a. The migration industry and civil society: Polish immigrants in the United Kingdom before and after EU enlargement, w: *Journal of Ethnic and Migration Studies*, vol. 34/5, s. 735-752. <https://doi.org/10.1080/13691830802105970>

Garapich M.P. 2008b. *Odyssean refugees, migrants and power: construction of the 'other' within the Polish community in the United Kingdom*, w: D. Reed-Danahay, C. Brettell (red.), *Citizenship, Political Engagement and Belonging. Immigrants in Europe and the United States*. New Brunswick-London: Rutgers University Press, s. 124-144.

Garapich M.P. 2009. Migracje, społeczeństwo obywatelskie i władza. Uwarunkowania stowarzyszeniowości etnicznej i rozwoju społeczeństwa obywatelskiego wśród polskich emigrantów w Wielkiej Brytanii, w: M. Duszczyk, M. Lesińska (red.), *Współczesne migracje: dylematy Europy i Polski*. Warszawa: Ośrodek Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego.

Garapich M.P. 2013a. Polska kultura migracyjna po 2004 roku - między zmianą a tradycją, w: M. Lesińska, M. Okólski (red.), *Współczesne polskie migracje: strategie - skutki społeczne - reakcja państwa*. Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, s. 17-34.
<https://doi.org/10.31338/uw.9788323519300.pp.17-34>

Garapich M.P. 2013b. Między apatią a aktywnością - partycypacja polityczna migrantów z Polski w Wielkiej Brytanii, w: J. Kucharczyk (red.), *Nic o nas bez nas. Partycypacja obywatelska Polaków w Wielkiej Brytanii*. Warszawa: Instytut Spraw Publicznych, s. 133-162.

- Gill N. 2010. Pathologies of migrant place-making: Polish migration to the UK, w: Environment and Planning A, vol. 42/5, s. 1157-1173. <https://doi.org/10.1068/a42219>
- Glick-Schiler N., Basch L., Szanton Blanc C. 1995. From immigrant to transmigrant: theorizing transnational migration, w: Anthropological Quarterly, vol. 68/1, s. 48-63. <https://doi.org/10.2307/3317464>
- Górny, A., Stola D. 2001. Akumulacja i wykorzystanie migracyjnego kapitału społecznego. w: E. Jaźwińska, M. Okólski (red.), Ludzie na huśtawce. Migracje między peryferiami Polski i Zachodu. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar, s. 164-187.
- Grabowska-Lusińska I., Jaźwińska E., Radziwinowicz A., Garapich M.P. 2013. Dyfuzja kulturowa poprzez migracyjne przekazy społeczne pomiędzy Polską i Wielką Brytanią - wstępne ustalenia z badań. Referat wygłoszony podczas dorocznego seminarium Ośrodka Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego, Bobrowa Dolina, 20.09.2013.
- Grzymała-Moszczyńska H., Hay D., Krotofil J. 2011. Between universalism and ethnic particularism: Polish migrants to the United Kingdom: perspective from the psychology of religion, w: Studia Migracyjne - Przegląd Polonijny, nr 1, s. 223-236.
- Habielski R. 1999. Życie społeczne i kulturalne emigracji. Warszawa: Biblioteka "Więzi".
- Hernandez-Leon R. 2005. The Migration Industry in the Mexico-U.S. Migratory System. California Center for Population Research. Źródło: http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/IMG/pdf/migrationindustry_mexico.pdf (dostęp 13.10.2014).
- Home Office 2002. Control of Immigration Statistics. Źródło: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/251044/6053.pdf (dostęp 13.10.2014).
- Home Office 2003. Control of Immigration Statistics. Źródło: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/251055/6363.pdf (dostęp 13.10.2014).
- Irek M. 2011. The Myth of 'Weak Ties' and the Ghost of the Polish Peasant: Informal Networks of Polish Post-Transition Migrants in the UK and Germany.
- COMPASS Working Paper, nr 87. Oxford: University of Oxford. Źródło: https://www.compas.ox.ac.uk/fileadmin/files/Publications/working_papers/WP_2011/WP1187%20rek.pdf (dostęp 13.10.2014).
- Irek M., Małek A., Napierała P., Prasałowicz D., Pustułka P., Pyłat J. 2012. Polskie szkolnictwo w Wielkiej Brytanii: tradycja i nowoczesność. Kraków: Polska Akademia Umiejętności. Źródło: http://pau.krakow.pl/Polskie_szkolnictwo_UK/Polskie_szkolnictwo_UK_RAPORT.pdf (dostęp 13.10.2014).
- Kaczyński G., Wątróbski J. 2006. Z prof. dr. hab. Grzegorzem Kaczyńskim z Zakładu Integracji Europejskiej im. Jeana Monneta Uniwersytetu Szczecińskiego, wiceprezesem Związku Polaków we Włoszech rozmawia Leszek Wątróbski, w: Cooltura, nr 3/2006, s. 40-42.
- Kempny M. 2010. Polish Migrants in Belfast. Border Crossing and Identity Construction. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.

- Krotofil J. 2011. 'If I am to be a Muslim, I have to be a good one'. Polish migrant women embracing Islam and reconstructing identity in dialogue with self and others, w: K. Górak-Sosnowska (red.), Muslims in Poland and Eastern Europe. Widening the European Discourse on Islam. Warsaw: University of Warsaw Faculty of Oriental Studies.
- Krotofil J. 2012. Rola religii w procesie kształtowania tożsamości wśród polskich migrantów w Wielkiej Brytanii. Niepublikowana rozprawa doktorska. Kraków: Uniwersytet Jagielloński.
- Krotofil J., Grzymała-Moszczyńska H. 2011. 'Holy Spirit weekend' - charismatic experience of Polish Catholics in the UK, w: Studia Migracyjne - Przegląd Polonijny, nr 1, s. 205-221.
- Kucharczyk J. (red.) 2013. Nic o nas bez nas. Partycypacja obywatelska Polaków w Wielkiej Brytanii. Warszawa: Instytut Spraw Publicznych.
- Kula M. 1999. Polonia to najpierw ludzie a dopiero potem Polonia, w: Przegląd Polonijny, nr 1, s. 11-17.
- Lencznarowicz J. 2000. Wyobrażenia polityczna polskiej emigracji niepodległościowej po II wojnie światowej: zarys tematu, w: J.E. Zamojski (red.), Migracje polityczne XX wieku. Warszawa: Neriton, s. 65-85.
- Osipovic D. 2010. Social citizenship of Polish migrants in London: engagement and non-engagement with the British welfare state. Rozprawa doktorska. London: UCL Eprints. Źródło: <http://discovery.ucl.ac.uk/20186/1/20186.pdf> (dostęp 13.10.2014).
- Nowosielski M. 2012. Polacy w Niemczech. Stan i perspektywy badań, w: Przegląd Zachodni, nr 3, s. 3-28.
- Paluch A.K. 1976. Inklusywne i eksklusywne rozumienie terminu "Polonia", w: Przegląd Polonijny, nr 2, s. 37-48.
- Patterson S. 1964. Polish London, w: R. Glass (red.), London. Aspects of Change. London: MacGibbon&Kee.
- Praszałowicz D. 2010. Polacy w Berlinie: strumienie migracyjne i społeczności imigracyjne. Przegląd badań. Kraków: Księgarnia Akademicka.
- Pustułka P. 2013. Pomijani multiuczestnicy? Polacy w inicjatywach nieformalnych w Wielkiej Brytanii, w: J. Kucharczyk (red.), Nic o nas bez nas. Partycypacja obywatelska Polaków w Wielkiej Brytanii. Warszawa: Instytut Spraw Publicznych, s. 105-132.
- Sękowska E. 1990. Podręczniki i periodyki Polskiej Macierzy Szkolnej w Londynie (analiza wybranych edycji), w: Polonistyka, nr 4, s. 213-218.
- Sękowska E. 2007. Rola języka polskiego w życiu emigrantów w Wielkiej Brytanii, w: J. Mazur, M. Rzeszutko-Iwan (red.), Język polski jako narzędzie komunikacji we współczesnym świecie. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, s. 225-232.
- Stachura P. (red.) 2004. The Poles in Britain, 1940-2000. From Betrayal to Assimilation. London-Portland: Frank Cass. <https://doi.org/10.4324/9780203506646>
- Sword K. 1996. Identity in Flux. The Polish Community in Britain. London: School of Slavonic and East European Studies, University of London.

Temple B. 1994. Polish Identity and Community. University of Manchester Occasional Papers in Sociology, nr 38. Manchester: University of Manchester Department of Sociology.

Trzebiatowska M. 2010. The advent of the 'EasyJet Priest': dilemmas of Polish Catholic integration in the UK, w: Sociology, vol. 44/6, s. 1055-1072. <https://doi.org/10.1177/0038038510381618>

Tubergen F. 2013. Religious change of new immigrants in the Netherlands: The event of migration, w: Social Science Research, vol. 42/3, s. 715-725. <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2012.12.016>

Walaszek A. 2001. Polska diaspora, w: J.E. Zamojski (red.), Diaspory. Warszawa: Neriton.

White A. 2011. Polish Families and Migration since EU Accession. Bristol: Policy Press. <https://doi.org/10.1332/policypress/9781847428202.001.0001>

Zubrzycki J. 1956. Polish Immigrant in Britain. A Study of Adjustment. Oxford: Oxford University. <https://doi.org/10.1007/978-94-011-9783-0>

Henryk Chałupczak, Grażyna Firlit-Fesnak, Magdalena Lesińska, Brygida Solga, **Polityka migracyjna Polski wobec najnowszej emigracji Polaków po 2004 roku**

At risk of poverty or social exclusion in the EU-28. 2013. Eurostat News Release, 184/2013. Źródło: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/3-05122013-AP/EN/3-05122013-AP-EN.PDF (dostęp 15.10.2014).

Bieńkowska D., Ulański C., Szymańska J. 2010. Kierunek Małopolska. Charakterystyka powracających i rekomendacje jak nie zmarnować ich kapitału. Kraków: Centrum Doradztwa Strategicznego.

Bryk D., Rożnowski B., Zięba M. (red.) 2008. Migracja do Włoch. Próba podejścia interdyscyplinarnego. Lublin: Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II. Źródło: https://www.kul.pl/files/602/public/Migravalue/Migr3_pl.pdf (dostęp 15.10.2014).

Czapiński J., Panek T. (red.) 2013. Diagnoza społeczna 2013. Warunki życia i jakość życia Polaków. Warszawa: Rada Monitoringu Społecznego. Źródło: <http://ce.vizja.pl/en/issues/volume/7/issue/3.1> (dostęp 15.10.2014).

Duszczyk M. 2007. Doświadczenia wybranych państw członkowskich Unii Europejskiej w zakresie migracji powrotnych. CMR Working Papers, nr 21/(79). Warszawa: Ośrodek Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego. Źródło: <http://www.migracje.uw.edu.pl/publ/601/> (dostęp 16.10.2014).

Employment and Social Developments in Europe 2013. Luxembourg 2014. Źródło: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=7684> (dostęp 16.10.2014).

Fiałkowska K., Szczepański M. 2012. Labour mobility within the EU – impacts of return migration. Poland Case Study. Eurofound – PPMI (niepublikowany manuskrypt).

Fiń A., Legut A., Nowak W., Nowosielski M., Schöll-Mazurek K. 2013. Polityka polonijna w ocenie jej wykonawców i adresatów. Instytut Zachodni Policy Papers nr 11. Źródło: http://www.iz.poznan.pl/news/791_IZ%20PP.11.2013.Polityka%20polonijna.pdf (dostęp 14.06.2014).

- Firlit-Fesnak G. 2013. Polityka społeczna w Polsce wobec współczesnych procesów migracyjnych. Próba diagnozy i rekomendacje, w: *Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny*, nr 39/3(149), s. 19–36.
- Hollifield J.F. 2000. The politics of international migration. How can we ‘bring the state back in’?, w: C.B. Brettell, J.F. Hollifield (red.), *Migration Theory: Talking Across Disciplines*. New York–London: Routledge, s. 137–186.
- ILO 1999. Decent work agenda. Źródło: <http://www.ilo.org/global/about-the-ilo/decent-work-agenda/lang--de/index.htm> (dostęp 23.05.2014).
- Książopolski M. 2011. Polityka społeczna na tle modeli występujących w Europie, w: W. Anioł, M. Duszczyk, M. Theiss (red.), *Europa socjalna. Iluzja czy rzeczywistość?* Warszawa: Aspra-JR, s. 261–286.
- Lesińska M. (red.). 2010. Polityka państwa wobec migracji powrotnych własnych obywateli. Teoria i praktyka. *CMR Working Papers*, nr 44(102). Warszawa: Ośrodek Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego. Źródło: <http://www.migracje.uw.edu.pl/publ/1286/> (dostęp 12.06.2014).
- Lesińska M. 2013. The dilemmas of state policy towards the phenomenon of return migration. The case of Poland after the EU accession, w: *Central and Eastern European Migration Review*, vol. 2/1, s. 77–90.
- Markowski K. (red.). 2008. *Migracja – wartość dodana?* Lublin: Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II. Źródło: http://pracownik.kul.pl/files/10246/public/Migr2_pl.pdf (dostęp 16.10.2014).
- Memoriał Komitetu Prognoz Polska 2000 Plus przy Prezydium PAN dla najwyższych władz Rzeczypospolitej Polskiej o potrzebie określenia polityki państwa w obszarze migracji zagranicznych. 2004. w: *Polityka Społeczna*, nr 3(36).
- MPiPS 2007. Koncepcja Programu „Powrót”. Źródło: http://www.mpips.gov.pl/userfiles/File/powrot_021007.pdf (dostęp 18.06.2014).
- MSW 2012. Polityka migracyjna Polski – stan obecny i postulowane działania. Źródło: <http://bip.msw.gov.pl/bip/polityka-migracyjna-po/19529,Politykamigracyjna-Polski.html> (dostęp 28.05.2014).
- MSZ 2006. Program działań na rzecz zwiększenia opieki nad polską migracją zarobkową „Blżej pracy, bliżej Polski”. Źródło: www.rpo.gov.pl/pliki/1172574832.pdf (dostęp 16.10.2014).
- MSZ 2007a. Informacja Minister Spraw Zagranicznych Anny Fotygi na temat polityki zagranicznej RP w 2007 roku. Źródło: http://www.msz.gov.pl/pl/polityka_zagraniczna/priorytety_polityki_zagr_2012_2016/expose2/expose_2007/ (dostęp 16.06.2014).
- MSZ 2007b. Interpelacja nr 71 w sprawie polityki rządu wobec Polaków mieszkających poza granicami kraju. Odpowiedź Ministra Spraw Zagranicznych z dn. 11 grudnia 2007. Źródło: <http://orka2.sejm.gov.pl/IZ6.nsf/main/1C164007> (dostęp 16.06.2014).
- MSZ 2007c. Rządowy program współpracy z Polonią i Polakami za granicą. Źródło: <http://www.msz.gov.pl/resource/ad28993a-f211-4db2-8263-c655c928410b> (dostęp 16.10.2014).
- Rada Europejska. 2002. Wnioski Prezydencji z 22 marca 2002 r. Źródło: <http://libr.Sejm.gov.pl/oide/dokumenty/konkluzje/barcelona200203.pdf> (dostęp 13.03.2014).
- Rajkiewicz A. (red.) 1976. *Polityka społeczna: praca zbiorowa*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne.

- Rajkiewicz A. 2007. Wyzwania polityki społecznej w Polsce, w: J. Orczyk, M. Żukowski (red.), Aktywizująca polityka społeczna. Poznań: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu.
- Solga B. 2013. Miejsce i znaczenie migracji w rozwoju regionalnym. Opole: Politechnika Opolska
- Stola D. 2010. Kraj bez wyjścia? Migracje z Polski 1949–1989. Warszawa: Instytut Pamięci Narodowej, Instytut Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk.
- Sytuacja demograficzna Polski i założenia polityki ludnościowej w Polsce. Raport 2004. Warszawa 2006. Źródło: http://stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/bip/BIP_raport_RRL_2004.pdf (dostęp: 16.10.2014).
- Szczepański M. 2010. Analiza polityki państwa wobec migracji powrotnych. Przypadek Polski, w: M. Lesińska (red.) Polityka państwa wobec migracji powrotnych własnych obywateli. Teoria i praktyka. CMR Working Papers, nr 44(102). Warszawa: Ośrodek Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego, s. 16–38. Źródło: <http://www.migracje.uw.edu.pl/publ/1286/> (dostęp 16.06.2014).
- Szczepański M. 2011. Polityka rządu polskiego wobec najnowszych migracji powrotnych, w: Przegląd Polsko-Polonijny, nr 1, s. 85–96. Źródło: <http://snpws.files.wordpress.com/2011/07/przeglad-polsko-polonijny-nr-1-2011.pdf> (dostęp 16.10.2014).
- Zięba M. (red.) 2008. Migracja – wyzwanie XXI wieku. Lublin: Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II. Źródło: https://www.kul.pl/files/602/public/Migravalue/Migr1_pl.pdf (dostęp 16.10.2014).
- Zolberg A. 1999. Matters of state: theorizing immigration policy, w: C. Hirschman, P. Kasinitz, J. DeWind, J. (red.), Handbook of International Migration. New York: Russell Sage Foundation, s. 71–93.